IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 27 (2023) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. TRST, četrtek 31. januarja 1952 Cena 20 lir

PRED OBNOVITVIJO POGAJANJ med Egiptom in Veliko Britanijo?

Maher paša sprejel angleškega, ameriškega, francoskega in turškega poslanika - Stevenson se je razgovarjal tudi s kraljem Farukom - Egiptovska vlada načelno ne zavrača sodelovanja pri obrambi Srednjega vzhoda - V Kairu še vedno mirno - Nova filoangleška stranka ustanovljena v Sudanu

KAIRO, 30. — Kralj Faruk je danes popoldne sprejel angleškega veleposlanika Ralpha Stevensona in iraškega ministra. Ta je kralju izročil osebno spomenico iraškega regenta.

Stevenson se je razgovarjal tudi z ministrskim predsednikom Maher pašo. Izjavljajo, da sta se med razgovorom sporazumela, da bodo skušali najti formulo, ki naj omogoči obnovitev pogajanj med Veliko Britanijo in Egiptom. Sestali se bodo v kratkem ponovno, da se dogovorijo, kakšne narave naj bo ta formula. Domnevajo, da bo britanska vlada podala tozadevno uradno izjavo, če bi prišlo do sporazuma z nadaljevanjem pogajanj.

Maher paša se je danes sestal tudi z ameriškim poslanikom in pozneje tudi s francoskim in turškim.

O razgovorih, ki jih je Maher paša imel danes z britanskim, ameriškim, francoskim in turškim poslanikom, je predstavnik egiptovske vlade med drugim izjavil: «Načelo egiptovske udeležbe v pogodbi za obrambo Srednjega vzhoda v okviru listine OZN je sestavni del egiptovskega vprašanja in porajajoča se narodna fronta bo imela nalogo, proučiti ga ter skleniti, kakšno naj bo tozadevno egiptovsko stališče. Ministrski predsednik je mnenja, da, če bo druga stran egiptovskega vprašanja za Egipt zadovoljivo proučena (verjetno gre za sudansko vprašanje, ker je glavna stran navzočnost tujih čet na egiptovskem ozemlju in skupna obramba), bo egiptovska vlada ugodno upoštevala udeležbo pri obrambi Srednjega vzhoda. Sicer pa je to nadelo večkrat uradno poudarjal Ali Maher že od leta 1946 dalje. Ministrski predsednik pripominja da njegov predhodnik Nahas paša ni z zavrnitvijo štiristranskega predloga za obrambo Srednjega vzhoda zavrnil načela egiptovske udeležbe pri kaki regionalni pogodbi.»

Po razgovoru z Maher pašo so štirje poslaniki izjavili tisku, da gre za «vljudnostni obisk». Ameriški poslanik pa je še dodal: «Logično je, da stopimo v stik z novim vladnim poglavarjem, ki je hkrati tudi zunanji minister».

Egiptovsko notranje ministrstvo je izdalo poročilo, v katerem pravi, da ni bilo danes v Kairu nobene demonstracije in da je vse mirno. Vojska je zasedla vse važne točke. Tudi na področju Sueškega prekopa je danes mirno in Angleži so zaželi izpuščati egiptovske policiste, ki so jih bili zajeli pri zadnjih spopadih. V Kairu so začeli odstranjevati ruševine zgorelih poslopij in vlada namerava ustanoviti posebno podtajništvo, ki bo proučilo vso vprašanja v zvezi z obnovo.

s plačilom škode ter pomočjo delavcem in uradnikom, ki so ostali brez dela zaradi uničenja raznih trgovskih objektov. Ministrski predsednik bo jutri sprejel delegacijo lastnikov uničenih nepremičnin.

Nadaljuje se preiskava za ugotovitev odgovornosti zadnjih neredov. Aretirali so 500 oseb in preiskava proti njim se nadaljuje tajno.

Iz Kartuma v Sudanu javljajo medtem, da se je tam ustanovila nova politična stranka pod imenom «Sudanska stranka», ki je očitno angleofilska in bo podpirala angleško tezo.

Majhen napredek v Pan Mun Jomu

PAN MUN JOM, 30. — Kakor je sporočil predstavnik OZN general Nuckols, je na današnjem sestanku pododbora za četrto točko severnokorejski general Lee Sang Co podal izjavo o načrtu za sporazum, ki so ga predložili Združeni narodi za izmenjavo vojnih ujetnikov, v kateri je «pametno in objektivno» analiziral posamezne paragrafe tega načrta. Vendar pa je izjavil, da se strinja z zavezniki samo o upravnih podrobnostih manjše vrednosti. Delegat OZN admiral Libby je izjavil, da želi zavezniško poveljstvo proučiti izjavo generala Lee, ter je zahteval odložitev seje na jutri.

Častniki glavnega stana obeh strani pa so nadaljevali proučevanje posameznih točk zaveznikega načrta za nadzorstvo premirja.

General Nuckols je pozneje sporočil, da so nasprotni delegati zvišali za 25.000 mesečno število vojakov, glede katerih bi pristali na zamenjavo med premirjem. Do sedaj so vztrajali na številu pet tisoč. General Nuckols je dodal, da bi bilo potrebno zamenjati 75.000 vojakov mesečno, zato da se ohrani sedanji ritem, pripomnil pa je, da bo nasprotni predlog lahko izhodišče in da bodo morda nasprotniki pozneje pristali na zvišanje tega števila.

Neki drugi zavezniški predstavnik je sporočil, da so nasprotniki danes zahtevali nadzorstvo nad petimi otoki, ki so južno od 38. vzporednika in ki niso bili všteti med one ob obali Severne Koreje, ki so jih bile sile OZN pripravljene prepustiti nasprotnikom. Nasprotniki pa niso vztrajali na tej zahtevi, ko so zavezniški delegati odgovorili, da bo to zahtevo vrhovni stan OZN zavrnil.

Hallstein pri Mac Cloyu

BONN, 30. — Državni podtajnik za zunanje zadeve zahodnonemške vlade prof. Hallstein je odpotoval danes v Muenchen, kjer se bo sestal z ameriškim visokim komisarjem v Nemčiji Mac Cloyem. Pobudo za sestanek je dal Mac Cloy. Menijo, da mu bo Hallstein poročal o nemškem stališču glede Posarja.

Iz Washingtona pa poročajo, da bo kancler Adenauer povabljen, naj sodeluje pri razgovorih med zunanjimi ministri treh zahodnih velesil, ki se bodo čez dva ali tri tedne sestali v Londonu. To povabilo potrjuje, da bodo na tristranskih razgovorih govorili predvsem o Nemčiji.

Iran išče devize

TEHERAN, 30. — Predsednik parlamentarne komisije za petrolej je na tiskovni konferenci izjavil, da se 50-odstotno znižanje cene pri prodaji petroleja nanaša samo na 500.000 ton. Pripomnil je, da je bil sklep za znižanje cene sprejet na zahtevo vlade, ki si želi preskrbeti devize, in da je 50-odstotno znižanje določil sam Mosadek.

Iz obveščenih krogov javljajo, da je perzijska vlada poslala mednarodnemu sodišču v Haagu pismo, v katerem ponovno zavrača pristojnost tega sodišča v petrolejskem sporu. Pismo dodaja, da je pogodba iz leta 1933, s katero se je petrolejski družbi podaljšala koncesija, nezakonita, ker takratni parlament ni bil svobodno izvoljen.

Britanska banka v Iranu je sklenila ukiniti svoje delovanje v šestih mesecih. Banka je predstavljala interese AIOC v Iranu. Verjetno bo jutri zahtevala od Iranske banke izplačilo 4 milijonov šterlingov, ki jih je bila morala položiti v smislu zakona.

SZ hoče onemogočiti sporazum o Kašmirju

Težkoče pri reševanju indijsko-pakistanskega spora skuša SZ izkoristiti v svoje imperialistične načrte - Zasedanje glavne skupščine OZN se bliža koncu

Američan dr. Frank Porter Graham, posredovalec Združenih narodov v kašmirskem vprašanju, z razgovoru z glavnim tajnikom OZN Trygve Liem.

PARIZ, 30. — Varnostni svet se je danes popoldne sestal in razpustil komisijo za klasično oboroževanje, ki jo bo nadomestila, prav tako kakor tudi komisijo za nadzorstvo nad atomskim oboroževanjem, nova komisija za razorožitev.

Nadaljevala se je nato razprava o Kašmirju. Prvi je govoril pakistanski delegat Zafrullah Kan, ki je odločno zavrnil izjave, ki jih je podal na zadnji seji sovjetski delegat Malik, češ da je Pakistan odstopil vojaška oporišča Američanom. Dodal je, da to ne odgovarja resnici in da takega predloga ni sploh nihče postavil.

Izjavil je nato, da se Pakistan strinja s predlogom, ki ga je postavil svetovalec OZN Graham glede demilitarizacije Kašmirja, pod pogojem, da tudi Indija istočasno umakne svoje čete. Ponovno je dejal, da je demilitarizacija za Pakistan prvi pogoj za rešitev kašmirskega vprašanja bodisi na podlagi plebiscita kakor tudi z izvolitvijo ustavodajne skupščine.

Dalje je minister izjavil, da bi moral Varnostni svet odločno nastopiti, da pride do rešitve tega kočljivega vprašanja, in da bi moral Graham nadaljevati svoje delo.

Britanski delegat sir Gladwin Jebb je tudi izjavil, da je za nadaljevanje Grahamovega posredovanja pri indijski in pakistanski vladi.

Malikov nastop na zadnji seji Varnostnega sveta je povezan z najnovejšo akcijo Moskve, da bi Indijo kolikor mogoče več časa odtegnila od večine držav v svetu, ki v Združenih narodih vidijo orodje za mirno reševanje vseh sporov. Malikova izjava namreč predstavlja podporo indijskem zahtevam za Kašmir in je zaradi tega usmerjena k izzivanju čim večjega odpora Indije glede mirne rešitve kašmirskega vprašanja z medsebojnim kompromisom. Gre predvsem za sovjetski poizkus izolirati Indijo, ki bi — ne glede na njeno velikost in moč — ne samo lahko številčno povečala informbirojevski tabor miru, pač pa bi tudi bistveno spremenila odnos sil v svetu. Vloga Indije v Aziji je take važnosti, da bo Moskva težko opustila take načrte. Toda prav izrazito neodvisna politika indijske vlade, ki je privedla do povečanja indijskega ugleda in vpliva v Aziji ter v svetu sploh, daje malo verjetnosti, da bo Moskva uspela s svojimi poizkusi, da bi težkoče drugih narodov izkoristila za svoje imperialistične načrte.

Glavna skupščina OZN bo začela v četrtek z vrsto plenarnih sestankov, ki bodo verjetno trajali vsak dan do konca zasedanja. Tajništvo upa, da bo zasedanje končano do srede prihodnjega tedna. Trije od sedmih odborov glavne skupščine so že končali z delom. To so odbor za zaupno upravo ter finančni in pravni odbor. Tudi politični odbor je končal z vsem ostalim delom razen s tistim, ki se tiče Koreje. V četrtek zvečer se bo spet sestal, da bi razpravljal o tej zadevi skupno s finančnim in socialnim odborom.

Posebni politični odbor je danes odobril s 44 glasovi in 5 vzdržanimi (sovjetski blok) resolucijo o repatriaciji grških otrok.

NOV PORAZ ITALIJANSKE VLADE v vprašanju državnih nameščencev

Poslanska zbornica je odobrila tudi drugi del Cappugijevega popravka - Dodatna obremenitev proračuna za 11 milijard 200 milijonov lir - Senat glasuje o zakonu proti neofašizmu

Odmev napada na poslanca Umberta Calossa

(Od našega dopisnika)

RIM, 30. — De Gasperijeva vlada je doživela danes v poslanski zbornici že svoj drugi poraz ob vprašanju povišanja plač državnim nameščencem. Prvi poraz je vlada doživela v petek, ko je parlament izglasoval prvi del popravka, ki ga je na besedilo zakona podal poslanec Cappugi, demokristjanski sindikalist, kljub nasprotovanju finančnega ministra Vanonija in kljub raznim poskusom, da se doseže enotnost v demokristjanski poslanski skupini.

Po včerajšnji brezplodni debati, v kateri je vlada pokušala z zavitimi formulacijami tolmačiti popravek tako, da ne bi pomenil nove obremenitve državnih financ, je zbornica danes nadaljevala z glasovanjem. Najprej je zavrnila predlog poslanca Viole, naj se zakonski predlog o povišanju plač vrne finančni parlamentarni komisiji, nato pa je prešla na glasovanje o drugem delu Cappugijevega popravka, ki pravi, da bo «razlika med omenjenim minimumom (2000 lir mesečno) in med poviški, ki jih predvideva zakonski predlog, plačana v obliki osebne doklade, ki bo veljavna tudi za pokojnino».

Pred glasovanjem so izjavili, da bodo glasovali za predlog, poslanci Lombardi (PSI), Di Vittorio (KPI), Preti (PSDI), Roberti (MSI), De Vita (PRI), Cocco Ortu (PLI), Viola (neodv.), Cuttitta (PNM) in Pastore (demokristjanski sindikalist). Proti predlogu sta se izjasnila poslanka Conci (DC) in osamljeni liberalec Corbino.

Izid glasovanja je bil naslednji: prisotnih 498, glasovalo 498, večina 250, za popravek 252 glasov, proti 246. Poslanska zbornica je torej odobrila drugi odstavek Cappugijevega predloga.

O izidu glasovanja je dejansko odločilo 6 demokristjanskih sindikalistov, med katere se prišteva tudi Cappugi. Če bi ti glasovali kot ostala demokristjanska poslanska skupina, bi bil predlog zavrnjen. Poslanec Bettiol je nato umaknil svoj popravek, pripravljen v soglasju z vlado.

Na prošnjo ministra Vanonija je predsednik zbornice nato odgodil nadaljevanje diskusije in glasovanja na jutrišnjo sejo. Zvečer se je De Gasperi posvetoval z nekaterimi ministri in parlamentarci. Besedilo Cappugijevega popravka, ki je bilo odobreno v petek in danes, pomeni po vladnih računih dodatno obremenitev italijanskega proračuna za 11 milijard 200 milijonov lir.

Predpoldanska seja poslanske zbornice je bila vsa v znaku napada na poslanca Umberta Calossa, ki je privatni docent italijanske književnosti na rimski univerzi. Calosso je bil med vojno komentator londonskega radia; fašistično razpoloženi študenti so že pred dobrima dvema mesecema preprečili začetek njegovih predavanj na univerzi. V zadnjem času je prišlo še do dveh incidentov, tako da je rektor univerze končno zahteval intervencijo policije, ki je aretirala 12 oseb, od katerih so večino kmalu izpustili, štiri pa, ki niso bili študentje in imajo slabo preteklost, pa so pridržali. Danes zjutraj je bil Calosso na poti na univerzo ponovno napaden; neznan napadalec je nanj zlil škatlo minijeve barve Kljub temu je Calosso odšel na univerzo in srečno dokončal svoje prvo predavanje.

Poslanec Calamandrei (PSDI) je danes v parlamentu ostro nastopil proti tem dogodkom in dejal, da je današnji napadalec uporabil barvo. «To pomeni, da ti fantje pri posnemanju svojih tovarišev izpred 30 let niso nili toliko originalni, da bi spremenili taktične in tehnične metode», je dejal Calamandrei in poudaril, da je bilo obmetavanje z barvo eno izmed prvih dejanj škvadristov. Zdi se, da bo kmalu treba zahtevati od vlade pojasnila o ljudeh, ki dajejo piti ricinovo olje, je dejal Calamandrei, in nadaljeval.

Napadalci ne merijo toliko na Calossa, je dejal Calamandrei, kot na vse gibanje odpora. Ti fantje niso doživljali žalostnih let fašistične tiranije in jih hujskači zlahka prepričajo. Toda ta leta morajo biti v dobrem spominu članom akademskega senata rimske univerze, je dejal Calamandrei in poudaril, da je njihova tolerantnost zato temboljzačudena in vredna. Resolucija, ki jo je odobril akademski senat, je zelo uboga in vsebuje nekaj stavkov, ki se slišijo kot izraz politične solidarnosti s fašističnimi napadalci.

Napad so obsodili tudi člani raznih drugih poslanskih skupin, vihar pa je nastal v zbornici, ko je začel govoriti De Gasperi, ki je med drugim očital kominformistom njihovo zares dvoumno stališče glede zakona o zatiranju neofašizma. Dvorana je spet nudila eno izmed običajnih slik italijanskega parlamenta: poslanci in ministri vpijejo križem proti drugega, da zapisnikarji ne razumejo niti besede, če pa slučajno kaj ujamejo, sploh ne vedo, kdo je to izgovoril.

O napadu na poslanca Calossa je bilo govora tudi v senatu, kjer je o njem govoril med drugimi tudi minister Sceiba, ki pravkar zastopa v zgornji zbornici vladni načrt o zatiranju neofašistične delavnosti. Edino senator Franza (MSI) je poskušal s previdnimi besedami zagovarjati napadalce.

Na današnji seji je senat nato odobril prvi in drugi člen zakona proti neofašizmu.

A. P.

CHURCHILL JE POROČAL o potovanju v Washington

Položaj na Daljnem vzhodu v središču zanimanja - Churchill zanikuje, da bi bil sprejel nove obveznosti - Laburisti so predložili nezaupnico vladi zaradi njene gospodarske politike - Bevanov uspeh v laburistični poslanski skupini

LONDON 30. — Laburistična opozicija je predložila danes spodnji zbornici resolucijo, ki zavrača vladno gospodarsko politiko. Resolucijo so podpisali Attlee, Morrison, Gaitskell in Griffiths, vendar je besedilo resolucije delo bevanistične strujo, ki je na včerajšnjem glasovanju na seji laburistične poslanske skupine prevladala nad Attleejevo skupino, tako da je bil zavrnjen prvotni predlog resolucije ki ga je predložil Gaitskell. Prvič se je zgodilo, da je Bevan, ki ima že najmočnejše pozicije v odboru laburistične stranke, dobil večino tudi v laburistični parlamentarni skupini.

Laburistična resolucija pravi, da podpisniki ne morejo odobriti včerajšnjih Butlerjevih izjav, ki «vsebujejo napad na socialno skrbstvo» in zato odrekajo zaupanje vladi, katere «sedanja politika je v tako vidnem nasprotju z optimističnimi zatrdili, po zaslugi katerih je prišla na oblast». Poudarek na socialnem skrbstvu je Bevanovo delo; on je že včeraj na laburistični seji kritiziral Gaitskella, da je s prvimi poskusi varčevanja na račun zdravstvenega načrta sam nakazal pot, po kateri gre zdaj Butler.

Sicer pa je bila današnja seja spodnje zbornice posvečena Edenovim odgovorom na vprašanja poslancev in pa Churchillovemu kratkemu poročilu o potovanju v ZDA.

Na vprašanje laburista Hughesa je Eden dejal, da je poveljstvo OZN na Korej postavilo 25. januarja nove predloge, ki naj pospešijo pogajanja za premirje. Eden je dodal da ne more zagotoviti, da bodo pogajanja odslej hitreje potekala, ker je to odvisno od obeh strank. Dodal je: «Verjetno se vemi želijo sporazum in prepričan sem, da ga želijo Amerikanci: morda bomo torej vendarle uspeli».

Številni laburistični poslanci so vpraševali Edena v zvezi z znanim Josidovim pismom. Eden je odgovoril, da je angleška vlada mnenja, da japonska vlada ne more sklepati o odnosih s Kitajsko, dokler ne bo japonska suverenost popolnoma obnovljena. Na vprašanje glede govoric, da so ZDA pritiskale na japonsko vlado, naj prizna Cangkajška, je Eden odgovoril: «ZDA so bile obveščene o našem stališču v tem vprašanju». Dodal je, da ZDA na položaj ne gledajo tako got Anglija, ki je poskušala prepričati ameriško vlado, naj se priključi njenemu stališču, vendar tega ni dosegla. Številni laburistični poslanci so nato poudarili, da so bili prepricani, ko so glasovali za japonsko mirovno pogodbo, da bo Japonska po ratifikaciji pogodbe lahko svobodno izbirala.

Položaj na Daljnem vzhodu je bil osnovni motiv tudi v Churchillovem poročilu o potovanju v ZDA. Churchill je dejal, da je v razgovorih z ameriškimi voditelji proučeval možnost skrčitve morebitnega premirja na Koreji in angleško stališče do kitajske pekinške vlade, ki jo je Velika Britanija priznala, čeprav med obema deželama ni rednih diplomatskih odnosov. Velika Britanija, je dejal Churchill, priznava režime tudi če jih ne odobrava».

Churchill je tudi poudaril razliko med angleško in ameriško udeležbo v korejski vojni. Sile Commonwealtha predstavljajo komaj desetino skupnih sil OZN in angleških žrtev (3000 mrtvih in ranjenih) ni mogoče primerjati z ameriškimi (105.000 mož). Dejal je, da ne more vedeti, koliko časa bo trajala pogajanja, niti ali se bodo končala s sklenitvijo premirja.

V Washingtonu so tudi govorili o možnosti premestitve kitajskih čet na meje z Indokino in Malajsko. Polovici bi bil v tem primeru težak, je dejal Churchill in zatrdil, da ni sprejel nobene konkretne obveznosti za tak primer. O svojem govoru v kongresu je dejal, da mi pametno razkriti nasprotniku o čem se govori», zaradi tega da je tudi v kongresu govoril «zelo na splošno». Dodal je: «Britanska vlada ne želi, da bi bila zapletena v vojno s Kitajsko», in omenil znane Bradleyeve besede o «zgrešeni vojni».

Na vprašanje laburističnega poslanca Silvermana o stališču do Cangkajška je Churchill odvrnil, da je Cangkajšek med zadnjo vojno veljal za junaka in da ima pač «vsak svoje slavne dneve». Zatrdil je, da Formoza ne sme biti napadena, zlasti ko imajo sile OZN ogromno mornariško premoč na tem področju.

Churchill je še enkrat zatrdil, da ni sprejel v Washingtonu nobenih novih obveznosti za Anglijo in nato govoril o «komunističnih napadih na Daljnem vzhodu». Dejal je, da bi število zahodnih divizij v Evropi lahko znašalo že danes 30 do 35, ko ne bi bilo neredov na Koreji, v Indokini in na Malajskem. Dejal je, da so «kremeljski možje, ki imajo sicer mnogo vzrokov za zaskrbljenost, lahko zadovoljni, ker so znali pritegniti na Daljnem vzhodu važne vojaške sile, odtegnjene Evropi, ne da bi pri tem izgubili enega samega sovjetskega vojaka v uniformi».

Na kratko je Churchill govoril tudi o položaju v Egiptu in dejal, da v ZDA «ni poskušal garantati angleško podporo na Daljnem vzhodu za ameriško podporo na Srednjem vzhodu», da pa bodo težave vsekakor manjše, če bodo ZDA in Anglija sporazumno delovale. Naj boljša rešitev za Srednji vzhod je dejal Churchill, je štiristranski predlog o skupnem poveljstvu.

Po Churchillovih izjavah se je divnil Attlee in dejal, da si pridržuje odgovor do zunanjepolitične debate, ki se bo začela v torek.

„Borba" o nujnosti izprememb v sistemu ustavnih norm

Allenove izjave pred odhodom v ZD Amerike - Dva dni prekinjen promet v osrednjem in zahodnem delu FLRJ

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 30. — Sesti obletnici jugoslovanske zvezne ustave, ki je bila sprejeta 31. januarja leta 1946 posveča nocojšnja «Borba» zelo važen uvodni članek, v katerem poudarja, da sprejem zvezne ustave ni pomemben dogodek samo za jugoslovanske narode, temveč tudi za druge narode, ker so številne določbe jugoslovanske ustave vplivale na sprejem ustav držav Burme, Indonezije in drugih. Jugoslovanska ustava ni deklaracija — ugotavlja «Borba» — ni darovani zakon, niti svečano besedilo, ki bi bilo ljudstvu vsiljeno. Ustava FLRJ je po svoji obliki in slogu osnovni in najvažnejši zakon, v katerem je izražena nova družbena in politična stvarnost, stvarnost obstoja prehodne dobe od kapitalizma v socializem v obliki ljudske federativne republike.

Privlačna moč jugoslovanske ustave za napredna osvobodilna gibanja na svetu je bila v njeni društveno politični vsebini, v dejstvu, da je to zmagoslavna ustava ljudske revolucije, ki so jo izbojevale delovne množice jugoslovanskih narodov z lastnimi žrtvami in ustvarjalno energijo.

Ob zaključku članka ugotavlja «Borba», da je jugoslovanska ustava olajšala in omogočila ohranitev načel ustavnosti za vse spremembe, ki so se vršile do tedaj v družbeno političnem življenju. Nadaljnji razvoj izvršenih sprememb in njihova povezava v precej izpremenjeni družbeni in politični sistem, bodo nujno zahtevali odgovarjajoče izpremembe v sistemu ustavnih norm.

Politični opazovalci poudarjajo, da je v uvodniku «Borbe» prvič po sprejetju ustave iz leta 1946 v jugoslovanskem tisku omenjena nujnost njene izpremembe v zvezi z izpremenjenime družbenim in političnim sistemom v državi.

Ameriški veleposlanik George Allen bo v nedeljo odpotoval iz Beograda na krajši odih v ZDA. Danes je izjavil, da se v zadnjih dveh letih odnosi med Jugoslavijo in ZDA stalno boljšajo. Dejal je, da ni Jugoslavija ovirala odhoda v ZDA iz Jugoslavije nobenemu ameriškemu državljanu. Sporazum, ki je bil podpisan v aprilu 1950, ni bil nikdaj enkrat prekršen. V zadnjih dveh letih pa je bilo podpisanih pet sporazumov o gospodarski in vojaški pomoči. Allen bo potoval v nedeljo z Orient-ekspresom preko Trsta in Rima v Neapelj, od tu pa z ladjo «Constitution» v New York, kamor bo prispel 18. februarja, kjer bo takoj predložil svoje poročilo verjetno tudi pred kongresom. V Beograd se bo vrnil konec aprila. O svojem poročilu Allen ni hotel dati podrobnejših izjav.

Gospodarski strokovnjaki v Beogradu komentirajo izmenjavo denarja, ki je bila izvršena v sosedni Romuniji. Izmenjava je bila izvršena na podlagi razmerja 30 do 400 starih lejev za 1 novi lej. To je v Romuniji druga zamenjava denarja po vojni. Pri prvi zamenjavi, ki je bila leta 1947, so zamenjali 12.000 starih lejev za 1 lej. Nova denarna reforma — poudarjajo gospodarski strokovnjaki v Beogradu — ki odvzema prebivalstvu njegove prihranke, dokazuje, da je inflacija, ki je po mnenju voditeljev dežel sovjetskega bloka čisto zapadni pojav, zajela tudi sovjetski blok. Navezava romunske valute, ki v mednarodnih transakcijah ne igra nobene vloge, na sovjetski rubelj, ni pomembna, čeprav predstavlja nov znak še večjega prodiranja sovjetskega imperializma v gospodarsko življenje satelitskih držav Sovjetske zveze.

Na pobudo Sveta za znanost in kulturo vlade FLRJ bo 16. februarja t. l. odprla razstava sodobnega francoskega slikarstva.

Snežni viharji, ki so zajeli ta teden zapadno, severozapadno in centralno področje Jugoslavije, so povzročili velike težave v železniškem, telefonskem in telegrafskem prometu v skoraj vsej državi, razen Srbije in Makedonije. Veliki snežni zameti zlasti v Bosni in Hercegovini, Gorskem Kotarju, Crni gori in v okolici Zagreba, so prekinili skoraj ves promet. V Bosni pri Drvarju je sneg v dveh dneh zametel štiri tovorne vlake na tamkajšnji ozkotirni železnici. Na progi Sarajevo-Mostar je skočil s tira tovorni vlak. Pri tej nesreči je zgubil življenje strojevodja, a pet oseb je bilo ranjenih.

V ODGOVOR IREDENTISTOM PRI „GIORNALE DI TRIESTE"

Svobodno pristanišče

Včeraj smo iredentističnemu polemičarju v «Giornale» povedali, da njega in njegove rimske gospodarje skrbi najbolj tisto, kar morajo Trstu dati po določbah mirovne pogodbe ter poudarili, da je prav v tem vzrok njihovega jezuitskega vprašanja «Kje naj vendar Trst vzame potrebna sredstva?» V tem je bistvo vse zadeve; vse ostalo pa je dodatek, nekakšen «contorno».

Iz tega dodatka je vredno na kratko odgovoriti še na tri stvari: 1. hvalisanje z desetimi milijardami italijanske podpore na leto; 2. surovine, za katere vprašuje polemičar «kako bi jih bilo mogoče nabaviti brez kapitalov za nujno potrebno finansiranje», in 3. pristaniški promet.

Glede desetih milijard smo že povedali, da jih je Italija dolžna dati. Naj dodamo še dejstvo, da jih je Rim letos takorekoč vsilil zaradi čisto propagandnih razlogov, kajti zadnji letni obračun, ki je javnosti znan skoro ne kaže več primanjkljaja. Sicer pa je v Trstu zelo dobro znano, da so šle doslej vse nove ladje, ki so bile v Trstu zgrajene s prispevki ERP, lasnikov ladjedelnic in prispevki iz Italije v Italijo, s čimer je Italija pobrala ne samo tisto, kar je sama «prispevala», temveč tudi tisto kar je dal prispevek ERP, ki je hkrati skoro ves prispevek, ki ga Trst od ERP prejme, s čimer znatno prispeva k obnovi italijanske trgovske mornarice, namesto da bi bilo narobe. O tem smo že mnogo člankov napisali, a novi prav gotovo ne bodo izostali - podprti s številkami iz uradnih poročil.

Kako pa bo prišel samostojen STO do kapitalov, ki so potrebni za finasiranje, naj si iredentisti preveč ne belijo glav. Lahko jim odgovorimo, da prav gotovo na lažji način kot pa Italija, ki mora zanj moledovati po svetu in ki ima nešteto obvez, med katerimi so največje tiste, ki izhajajo iz mirovne pogodbe, t. j. iz dejstva, da je Italija poražena država, medtem ko za STO tega nihče ne more trditi. Sicer pa smo prav včeraj v posebnem članku s številkami, ki smo jih povzeli iz podatkov, ki jih mora upoštevati tudi «Giornale», saj jih je objavil neki parlamentarec iz Rima, dokazali, da bi tržaške ladjedelnice prav tako kot n. pr. angleške, znižale v primeru z italijanskimi ceno produkcije za okrog 30 odst. in si s tem omogočile tudi za več let v naprej naročila in delo. Vse seveda pod pogojem, da se Trst reši obvez iz mačnih sporazumov in samostojno nabavlja surovine ki jih na mednarodnem tržišču lahko dobi prav tako za 30-40 odst. ceneje kot sedaj, ko je gospodarstvo vključeno v Italijo. V tem primeru bi n. pr. Jugoslavija prav gotovo svoje motorne ladje «Srbija», «Slovenija» in druge, ki jih je naročila na Norveškem in Nizozemskem, rajši naročila v Trstu.

Sicer pa Trst ne bi samo zaslužil in zaposlil pod boljšimi pogoji kot danes vse svoje delovne sile, temveč si tudi obnovil svojo slavno trgovsko mornarico poleg tega, da bi mu Italija morala vrniti ukradene ladje. Danes pa mora tudi nove ladje dajati tistemu, ki mu je stare pobral. A vse milijarde od ERPa bi ostale doma. Spričo teh dejstev je vse «Giornalovo» strašenje, da morajo vlade drugih držav finansirati svoje ladjedelnice, da bi zmogle tujo konkurenco, so jalove zlasti če pomislimo, da so n. pr. angleške ladjedelnice za kar štiri leta v naprej preobložene z naročili.

«Poslovni človek iz «hinterlanda» — pravi «Giornale» glede pristaniškega prometa - računa samo z dvema postavkama: stroški za transport in manipulacijo v pristanišču ter način plačanja teh stroškov in stroški trga». Nato ironično vzklika: «Otročarija» za možnost, da bi tuje ladje pristajale rajši v tržaškem pristanišču, ko bi bil Trst neodvisen. Odgovor najdemo zopet v tisti mirovni pogodbi, za katero kriči iredentistični ekonomist, da ne bo nikdar stopila v veljavo, čeprav je stopila že 15. septembra 1947 in zato bi morali biti uresničeni tisti členi priloge VI. mirovne pogodbe, ki govorijo o svobodnem pristanišču in o svobodi tranzita, kakor tudi vse določbe priloge VIII. o svobodnem pristanišču Trsta z vsemi 26 členi vred.

Svetujemo torej vsemu uredniškemu zboru pri listu «Giornale di Trieste», naj si prečita določbe obeh prilog glede svobodnega pristanišča, kjer je točno določeno tudi to kakšne so dolžnosti glede transporta, dolžnosti, katerih se te države morajo držati če so mirovne pogodbe podpisale. Opozarjamo jih zlasti na določbo iz čl. 16 priloge VIII. ki pravi:

«Države, ki prevzemajo obveze iz tega Instrumenta ne bodo uveljavljale nikakršnih ukrepov v pravilnikih in tarifah, ki bi umetno odvračale promet od svobodnega pristanišča v korist drugih morskih pristanišč.

Čl. 16 pa pravi med drugim, da morajo te države

«storiti vse, kar je v njihovi moči, da bi nudile najpovoljnejše pogoje v vsakem pogledu za hitro in uspešno vršenje tega prometa po zmernih cenah; one ne bodo uporabljale glede transporta robe v svobodno pristanišče ali iz njega nikakršnih diskriminatorskih ukrepov oziroma tarif, uslug in carinskih, zdravstvenih, policijskih in drugih predpisov».

To so seveda za iredentiste otročarije! In prav zaradi tega Tržačani niso iredentisti ampak hočejo samostojen in neodvisen Trst.

Ali bo Truman kandidiral?

CONCORD (News Hampshire), 30. — Kakor že napovedano, je bilo Trumanovo ime danes uradno vpisano na seznam kandidatov demokratske stranke za pripravljalne predsedniške volitve v državi News Hampshire, ki bodo 11. marca. Truman ima deset dni časa, da umakne svojo kandidaturo.

Tudi senator Robert Taft in senator Harold Stassen sta predložila svojo kandidaturo za pripravljalne volitve v tej državi na republikanskem seznamu.

Pri teh volitvah si bo mogoče napraviti vsaj približno sliko o naklonjenosti, ki jo uživajo Eisenhower, Taft in Stassen.

Na seznam demokratičnih kandidatov je bilo vpisano tudi ime senatorja Kefauverja.

Admiral Mac Cormick imenovan za atlantskega poveljnika

LONDON, 30. — Svet namestnikov atlantskega pakta je danes sporočil, da je bil ameriški admiral Lynne Mac Cormick imenovan za vrhovnega mornariškega poveljnika na Atlantiku. Mac Cormick je nato imenoval angleškega viceadmirala Sira Williama Andrewsa za svojega namestnika.

Eden pojde v Pariz

PARIZ, 30. — Britanski zunanji minister Eden bo prišel v Pariz z letalom v petek 1. februarja. Istega dne bo gost francoskega zunanjega ministra Schumana. Vrnil se bo v London v soboto in na potovanju ga bosta spremljala državni podtajnik v zunanjem ministrstvu Pierson Dixon in njegov osebni tajnik.

Prohibicija v Iranu?

TEHERAN, 30. — Perzijska vlada je predložila senatu načrt zakona za prepoved uživanja in prodaje alkoholnih pijač v vsej državi. Dovoljeno bo izdelovati alkohol samo v zdravilne in industrijske namene. Določene so stroge denarne in zaporne kazni za kršitelje zakona, ki bo stopil v veljavo en mesec po odobritvi v parlamentu.

Achesonove izjave o egiptovskem vprašanju

Glede francosko nemškega spora zaradi Posarja se ni jasno izrazil

WASHINGTON, 30. Državni tajnik Acheson je imel danes običajno tedensko tiskovno konferenco. Na vprašanje, ali je ameriška vlada protestirala pri francoski vladi zaradi imenovanja francoskega poslanika v Posarju, je Acheson odgovoril negativno in pripomnil, da gre za vprašanje, o katerem nimajo ZDA pravice izraziti v Parizu kakršno koli mnenje. Pripomnil je, da so Francija, Velika Britanija in ZDA večkrat, zlasti pa v tristranski izjavi od avgusta, obrazložile svoj namen, da bodo sedanji položaj Posarja imele za začasnega, dokler ne bo mogoče dokončno urediti usode tega ozemlja v okviru splošne mirovne pogodbe.

Nato je Acheson izjavil, da je ameriška vlada od blizu sledila francoskim parlamentarnim razpravam, na katerih se je govorilo o Posarju. Državni department je vedno ohranil upanje, da vsaka sprememba, ki bi jo sklenila francoska vlada glede položaja in naslova njenega predstavnika v Posarju, ne bo takega značaja, da bi ustvarila nove vprašanja na tem področju.

Nato je Acheson uradno potrdil, da je ameriška vlada sklenila poslati novo vojaško misijo v Španijo, ki naj bi pomagala ameriškemu poslaniku v Madridu pri pogajanjih za sklenitev vojaške pogodbe.

Nato je državni tajnik obrazložil stališče ameriške vlade glede položaja na Srednjem vzhodu:

1. ni pravne podlage za enostransko odpoved angleško-egiptovske pogodbe in ameriška vlada je dovolj jasno povedala egiptovski vladi svoje mnenje o tem vprašanju;

2. štiristranski predlogi (Francija, Turčija, Velika Britanija in ZDA) glede obrambe Srednjega vzhoda pomenijo pametno podlago za pogajanja in ZDA so globoko obžalovale, da je prešnja egiptovska vlada brez razgovorov zavrnila te predloge;

3. ti predlogi ostanejo veljavni. Štiri vlade jih niso nikakor predložile kot ponudbo, «ki naj se sprejme ali odkloni». Diskusija se lahko načne v vsakem trenutku in štiristranska spomenica ni nikoli bila v namenih njenih avtorjev drugega nego izhodna točka za pogajanja na

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, četrtek 31. januarja
Janez B., Divna
Sonce vzide ob 7.30, zatone ob 17.08. Dolžina dneva 9.38. Luna vzide ob 9.30, zatone ob 23.09.
Jutri, petek 1. februarja
Ignacij, Budmil

Volkovi v ovčjih kožuhih

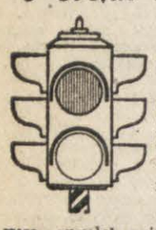

Italijani! Italianska zarja bleščí na lepem italijanskem nebu na božični večer, pastirji trobijo v rogove, posvečeni zvonovi oznanjajo rojstvo Jezusa, angelci pojejo mir ljudem na zemlji. Dovolj bi bilo, če bi to božjo obljubo sprejeli vsi z otroškim duhom, pa bi človeštvo zaživelo srečne dni. MUPI (Movimento Unitario Popolare Italiano) je ta zarja...» (Iz prve številke «Aurora d'Italia», glasila omenjenega gibanja).

* * *

Ne vemo, zakaj fašisti, ki zopet dvigajo glave, uporabljajo idilično božično prozo. Če že mešajo svoje zadeve s pobožnostjo, bi morali vsaj izbrati velikonočno prozo, ki je bolj primerna za razne «vstajenja».

Seveda, če že pišejo o božiču, ne smejo pozabiti pastirskih rogov, zvonov in ange ov. Toda, da bi bila slika popolna, bi morali omeniti tudi riganje oslov, mukanje goved in blejanje ovc. Med vsemi temi glasovi bi namreč zavzemala lepo mesto tudi pokojna «Giovinezza».

Preluknjana barka

GORICA, 30. — Kot smo že pred izidom kominformistične «L'ora dei Lavoratori» predvidevali, da bo vsebina njene izredne številke posvečena predvsem «Titovi kliku», tako se je tudi zgodilo. Naše pričakovanje se je izpolnilo. Njena vsebina je od prve do zadnje vrste prenasičena s strahovitim strupom proti Jugoslaviji. Če človek pregleduje njeno vsebino, si ne more kaj, da ne bi vprašal, v čem je pravzaprav cilj goriške kominformistične podružnice. Ali je njen glavni smisel borba z reakcijo in protiljudskimi silami, katerim na čelu stoji demokristjanska stranka, ali pa je njen obstoj namenjen drugim višjim ciljem?

Mislimo, da na tako postavljeno vprašanje ni težko odgovoriti, zlasti ne, če zasledujemo vsakodnevno akrobatiko goriške kominformistične podružnice. Kominformistični voditelji popolnoma zgubljajo izpred oči da je največji sovražnik vsedržavna reakcija, ki ima v rokah oblast. Zanje je veliko važnejše, da se zanimajo za vprašanja, ki se jih ne tičejo, kot je na primer vprašanje Jugoslavije in pa delovanje Demokratične fronte Slovencev kot slovenske predstavnice v Italiji. Le tem vprašanjem posvečajo ti krogi vso svojo pozornost. Zdi se, da vse to izvira iz strahu, da bi se čez goriško pokrajino ne vtihotapljal v italijanske napredne vrste zdrav duh odpora proti birokratičnim italijanskim kominformističnim voditeljem. Toda vse to napenjanje proti Jugoslaviji, proti DFS in Slovencem še posebej, vse podtikanje izmišljenih dejanj o ugrabitvah italijanskih državljanov po agentih UDB in cela vrsta drugih nemogočih izmišljotin ne bo pomagalo zakrpati njihove preluknjane barke. Prav nasprotno bo v glavah treznih ljudi povzročilo pomislek o pravilnosti takih metod v naprednem gibanju; pomislek, ki je že privedel goriško podružnico do tega, da je med najslabšimi med vsemi italijanskimi kominformističnimi podružnicami, da ima najmanjši vpliv in sorazmerno najmanjše število članstva. Vsega tega pa se ne bo dalo ozdraviti, s premeščanjem njihovih voditeljev niti s «podvojeno borbo proti titizmu», kot pogosto govorijo na svojih sestankih. Razvoj gre svojo pot in resnica mora nujno zmagati.

Pisma uredništvu

KMETOM ŽGANJEKUHO!

«Pred dnevi sem čital v vašem dnevniku o pametnem predlogu. Pisano je namreč bilo, da bi bilo treba, kot v času rajnke Avstrije, uvesti svobodno žganjekuho pri kmetih. Še prav dobro se spominjam, kako koristen je bil ta posel zlasti za naše kmete, ki marsikdaj niso vedeli, kam bi s tolikim nagnitim sadjem ali pa s sadjem slabše vrste. Dandanes se je v tem popolnoma izpremenilo. Ze prejšnja Italija je uvedla zakon, s katerim je prepovedala kmetom žganjekuho in je to dovolila samo industrijcem. Ta zakon je v veljavi tudi v sedanji De Gasperijevi Italiji. Steverjanci moramo neuporabno sadje zmetati na gnoj ali pa ga dajati prašičem. V najboljšem primeru ga odnesemo h Comarju v Gorico kjer nam v zameno daje nekaj litrov najslabšega žganja ali pa nam dajo nekaj beličev.

Steverjanci zahtevamo, da bi to prepoved ukinili in uvedli žganjekuho na kmetijah. Od tega bi imela tudi občina svoje koristi, ker bi lahko pobirala trošarinski davek.

Steverjanec.»

(Oblasti opozarjamo na to nadvse pametno zamisel in jih v imenu interesa prebivalcev Steverjanske občine pozivamo, naj o tem razmišljajo in kaj pametnega ukrenejo).

Širite in čitajte Primorski dnevnik!

SEJA SOVODENJSKEGA OBČINSKEGA SVETA

Sprejet občinski proračun

Dohodki bodo znašali 14.579.499. lir, izdatki pa 14,739.499.- lir
Sprejeli so še nekatere druge važne sklepe

SOVODNJE, 30. — Včeraj popoldne ob šestih je bila v prostorih sovodenjske šole izredna seja sovodenjskega občinskega sveta. Prisotnih je bilo 12 svetovalcev. Sejo je otvoril župan Češčut in predložil šest točk sporeda.

Prešli so takoj na obravnavo posameznih točk. Najprej je bilo govora o napeljavi telefona v občinsko pisarno. Odborniki so prikazali, da je stala napeljava 10.000 lir in da je ta korak velike važnosti. Predvsem bodo sedaj imeli telefon v svoji pisarni in jim ne bo treba posluževati se drugih telefonov. S tem so prihranili tudi precej denarja. Prej so namreč plačevali na mesec po 1000 lir, sedaj pa odpade na telefonske stroške samo 600 lir. Poleg tega imajo to ugodnost, da so neposredno zvezani z Gorico in da lahko govorijo s katerim koli goriškim uradom, ne da bi jim zato bilo treba uporabljati medkrajevno zvezo. Nujni predlog občinskega odbora so svetovalci sprejeli. Glasovanja se je vzdržal samo en svetovalec.

Pri drugi točki dnevnega reda so se razgovarjali o predlogu občinskega odbora za namestitev peči v sovodenjsko orožniško postajo. Tudi ta sklep so z enim vzdržanim glasom svetovalci odobrili. Občina bo tako izdala 55.000 lir vendar bo peč ostala občinska last.

Nadalje je prišla na vrsto nabava računskega stroja. Odborniki so prikazali kako nujno je, da ima občina računski stroj. Zelo je potreben pri knjigovodstvu. Odborniki so povedali, da so dobili ponudbo takega stroja pod zelo ugodnimi pogoji. Prvi obrok bo znašal 25.000 lir, naslednjih 11 obrokov pa po 10.000 lir. V celoti bo stroj stal 140.000 lir. Dva svetovalca sta se vzdržala. Tudi ta sklep je bil sprejet.

Velike važnosti za sovodenjsko občino je bila točka glede zakupa užitninskega davka. Kot je znano, so skušale tri slovenske občine napraviti trošarinsko zadrugo, vendar nimajo za to predpisanih pogojev. Prav tako pa doberdobska občina ne more svoje navezanosti na Ronke pretrgati, ker jo tjakaj veže pogodba. Zato je nastal predlog, da bi sovodenjska občina sklenila s tvrdko Bozzini et Giontchetti v Gorici sporazum za dobo petih let, katerega bi lahko po dveh letih trajanja, in sicer do septembra vsakega leta odpovedali. Sovodenjska občina je prisiljena dajati v zakup trošarinski davek, ker nima 10.000 prebivalcev. Če bi njeno prebivalstvo prekoračilo to število, tedaj bi užitnino lahko sama pobirala. Pogodba bi stopila v veljavo s 1. januarjem 1952, užitninski davek pa bi značal 7.45 odstotkov.

S tem so svetovalci izčrpali prvi del sporeda in prešli na najvažnejše vprašanje. Pričeli so z razpravo o občinskem proračunu za leto 1952.

Razprava o tej točki je bila najdaljša, saj je trajala skoraj dve uri. Svetovalci so z veliko pozornostjo poslušali županovo čitanje in si sprotj beležili svoje pripombe. Med razgovorom je prišlo na vrsto tudi vprašanje babice. Poudarili so, da skuša prefektura poleg babice, ki jo že imajo v sovodenjski občini, vsiliti še neko begunko, tako da bi imeli kar dve. Občinski odbor je predlog prefekture že dvakrat zavrnil in bo tudi v bodoče odklanjal take želje. Za tako obnašanje mu je dal popolna pooblastila tudi celotni občinski svet. Mimogrede naj omenimo tudi to, da smo pred dnevi že pisali, kako dobivajo istrski begunci vedno večji vpliv in da jih vladne oblasti tudi protežirajo, vsakokrat na škodo domačega prebivalstva. Zato je tudi sedanje ravnanje prefekture potrdilo našega pisanja.

V naslednjem bomo samo v skopih besedah popisali najvažnejše proračunske postavke letošnjega občinskega proračuna. V naslednjih dneh pa ga bomo objavili v celoti, ker je potrebno, da se vsa sovodenjska javnost seznani z upravljanjem občinskega denarja.

Med dohodki so všteti redni dohodki, kot so najemnine na občinska zemljišča, hiše itd. Dalje spadajo med dohodke tudi takse, davki, pristojbine. Celotni znesek dohodkov znaša 14.579.499 lir.

Med stroški je vzdrževanje občinske pisarne, odškodnina županu in drugo, nadalje javno zdravje, varnost, sodstvo, stroški za javna dela in javni pouk. Izdatki znašajo 14.739.499 lir.

Proračun je bil sprejet z dvema vzdržanima glasovoma in z nekaterimi malenkostnimi popravki. Tako je odbornik Tomšič predlagal, naj bi postavko za ceste v znesku 370 tisoč lir dvignili na 500 tisoč. Prav tako pa so zvišali tudi stroške za pokopališče.

Sesta točka dnevnega reda je bila za zaprtimi vrati. Župan je izročil predsedstvo in se umaknil s seje. Razpravljali so o dodelitvi njegove mesečne plače.

Vojaški invalidi ne dobivajo pokojnin

Oblasti zapostavljajo celo bivše vojake, ker so pač zanje beneški Slovenci ljudje druge vrste

Prebivalci Beneške Slovenije imajo svoje težave, ki izvirajo iz zapostavljanja oblasti do slovenskih ljudi v hribovitih predelih Benečije. Ne gradijo jim cest, v vasi ne napeljujejo vodovodnih cevi, o elektrifikaciji ni niti govora, da ne govorimo o zahtevi po otvoritvi slovenskih šol.

Od vseh prebivalcev pa so najbolj prizadeti vojaški invalidi, ki so bili ranjeni bodisi kot vojaki redne vojske, bodisi kot partizani v zadnji svetovni vojni. V Beneški Sloveniji je stotine vojnih invalidov, ki jim vlada ni priznala pravice do pokojnine, niti ni poskrbela, da bi vsaj delu teh invalidov, ki živijo v obupnih življenjskih razmerah poskrbela košček kruha in strehe nad glavo. Invalidi so že napravili nekaj prošenj, ki so jih odposlali v Rim ali Videm, vendar so bile prošnje revnejših invalidov skoraj vse odbite. Bogatejši ljudje, ki so si z denarjem priborili vstop v urade, so dobili prošnje ugodno rešene in ti sedaj že več let prejemajo stalno pokojnino. Revnejši pa, ki ne obvladajo italijanskega jezika in ki nimajo sredstev, da bi si nabavili obleko, s katero bi lahko hodili po vidmskih uradih, životarijo doma in se preživljajo z malenkostnimi podporami, ki jih dobivajo od že tako revnega prebivalstva.

Zgodilo se je, da je kakšen invalid stopil v pristojne urade v Vidmu, toda uradniki, ki jih je govorica izdajala, da so prišli iz Južne Italije, so slabo oblečene invalide z nedostojnimi opazkami nagnali iz urada. Jasno je, da se je tak človek popreje dvakrat premislil, preden bi se odločil za ponovno romanje v Videm. Pa tudi denarja nimajo, da bi lahko zapravljali za avtobus in vse druge potrebe, ki so s tem v zvezi.

Zato bi bilo prav, da bi se pristojne oblasti pozanimale za obupno stanje revnih invalidov iz Beneške Slovenije in uredile vse potrebno, da bi ti invalidi dobili pokojnino, do katere imajo vso pravico.

Grmek

GRMEK. — Prejšnjo soboto so na sestanku odbora plaške zadružne mlekarne izvolili novega predsednika in podpredsednika zadruge. Za predsednika je bil izvoljen Ciril Trušnjak, za podpredsednika pa Atilij Vogrič. Upamo, da bo mlekarna tudi v bodočnosti tako dobro poslovala kot do sedaj.

KRATKE VESTI iz beneških vasi

Prapotno

PRAPOTNO — Pred dnevi se je razširila z vso naglico vest, da je neki menih iz reda kapucinov zbežal ter odnesel s seboj tudi vsoto 8 milijonov lir. Iz dobro obveščenih krogov smo izvedeli, da je ta vest brez vsake resnične podlage.

* * *

Naša občina ima prav svojstven zemljepisni položaj. Leži namreč ob desnem bregu reke Idrije ter ima komaj kakih 47 kvadratnih kilometrov površine, dolžine pa 15 km. Ker je naša občina tako rekoč stisnjena samo ob bregu reke Idrije, se pojavljajo v upravljanju te občine razne težkoče in ovire. Vasi, ki spadajo v to občino, so namreč zaradi tega druga od druge precej oddaljene, predvsem pa so oddaljene od glavne vasi, kjer deluje občinska uprava. Pa to ni edina težkoča. Naša občina ima namreč tudi karabinjersko postajo, ki pa leži zopet na drugem kraju, in sicer na 618 metrov visokem hribu. Kakšne težkoče povzroča ta oddaljenost karabinjerske postaje, bodo naši čitatelji razumeli šele, če jim pojasnimo, da ima glavna vas Prapotno samo 106 metrov nadmorske višine, najnižja vas Kravoret pa celo samo 78 metrov nadmorske višine. Ker izdajajo karabinjerji prav vsa dovoljenja in potrdila za razne prireditve, si lahko zamišljamo, kako hudo je vaščanom, ki se morajo vedno povzpet na vrh hriba, preden lahko dobe potrebno potrdilo ali dovoljenje za razne prireditve itd.

Če se vprašanje karabinjerske postaje že ne da tako rešiti, da bi bila celotna postaja premeščena v Prapotno ali drugo vas, potem naj bi odrovorne oblasti poskrbele, da bi bila ustanovljena nova karabinjerska postaja v Prapotnem. Najbolje bi bilo seveda, da bi bila nova postaja v Prapotnem ter da bi bila neodvisna od prve, to se pravi, da bi lahko njeni člani samostojno izdajali dovoljenja in potrebna potrdila; tako bi bili v Prapotnem vsi najvažnejši uradi in ustanove, katerih se morajo občani dnevno posluževati. Upamo in želimo, da bodo odgovorne oblasti upravičene proteste prebivalstva naše občine upoštevale.

Mažerola

MAZEROLA. — Čeprav je naša mladina precej oddaljena od večjih centrov in mest, si zna vendar pomagati ter si po svoje pripraviti pustne veselice. Preteklo nedeljo so se na primer zbrali fantje in dekleta v vaški gostilni, kjer so ob petju, plesu in raznih šaljivih točkah preživeli lep večer.

Ko so se že dovolj napeli in napisali, so ob pozni nočni uri odšli v sosednjo vas Tamoro, kjer so vedeli, da stanujejo lepa dekleta, s katerimi so hoteli preživeti še nekaj veselih ur. Toda dekleta v vasi so že spala ter se niso hotela oglasiti veselim fantom. Ti pa niso izgubili poguma ter so napravili pod okni deklet prave serenade. No, pri tem poslu so jo pa nekateri pošteno zkupili. Neki oče, ki mu serenade niso bile nič povšeči, je vesele fante «pozdravila z mrzlo vodo, krompirjem in repo. Najbolj jo je izkupil mladenič Nevio, ki ga je zadela težka repa prav v hrbet. K sreči ta incident ni imel težjih posledic in z nastopom novega dne se je vsa stvar zopet uredila in poravnala.

Ažla

Sneg, ki je pokril s 15 cm visoko odejo naše kraje, je zelo razveselil večino naše mladeži, ki se ni prav nič plašila mraza in je uživala na prostem veselje, ki ga nudita smučanje in skakanje po snegu. Pri zabavi je desetletni Virgil Mučič, ki je smučal v kraju imenovanem Miškič, nerodno padel in si zlomil levo nogo. Prepeljali so ga v čedadsko bolnišnico, kjer so mu ugotovili zlom golenice in piščali, za kar bo moral ostati v bolnišnici.

Duhovnik v Ažli se noče

odpovedati tajništvu v mlekarni

V soboto 26. t. m. ob 19. uri se je sestal upravni svet zadružne mlekarne v Ažli, ki je bil izvoljen 13. t. m. na občnem zboru članov. Na zadnji seji so izvolili nadzorni odbor, tajnika in predsednika. Odpustili so sirarja Peresuttija Giacomina in odvzeli tajniško mesto duhovniku od katerega so zahtevali, naj izroči novemu odboru vse registre in knjige zadruge, tako da jo bodo sedaj upravljali po željah večine članov.

V ponedeljek so poklicali novega mlekarja tehtat mleko. Duhovnik se je upir i temu u. krepu in je zahteval, da odbor prekliče svojo odločitev. Dejal je, da ne bo izročil nobene knjige in da bo vodil zadrugo, kakor se mu zljubi. Tako so se v ponedeljek zvečer v mlekarni prepirali, prihitelo je še mnogo drugih članov, ki so odločno obsojali obnašanje vaškega kaplana. Nekateri člani novega odbora so dejali, da bodo prijavili vse nerednosti za katere so izvedeli, že prejšnji odbor ne bo spoštoval sklepov sedanjega in če ne izroči novemu tajniku vseh knjig.

PONEVESTNI ZASLUGI je na zatožni klopi sin sledil očetu

GORICA, 30. — Na prijavo neveste Roze Capasso se je pretekli teden moral zagovarjati na kazenskem sodišču Monticco Ivan. Nevesta ga je tožila, da ji je vrgel steklenico v glavo. Iz poteka te razprave je bilo razvidno, da je pravzaprav mlada Roza, ki je pred osmimi leti osvojila Monticcovega sina Bruna, s svojo napoletansko predrznostjo in razdražljivostjo skalila mir v Monticcovi družini.

Danes je ta ženska na kazenski sodniji dolžila svojega moža Monticca Bruna iz Ul. Rabatta 19, da ne skrbi zanjo in za svoje štiri otroke. Moža je sodnim oblastem naznanila lanskega septembra, ko je ta, ki je uslužben kot mehanik v livarni SAFOG, prejel dan kasneje plačo in ji zato ni mogel izročiti denarja za prehrano otrok točno 15. septembra. Srborita Roza, ki je bila prepričana, da se hoče mož izogniti očetovskim dolžnostim, ga je istega dne naznanila sodniji.

Naslednjega dne, ko je Monticco prejel plačo, ji je seveda kot običajno odstopil 15.000 lir. Včeraj je Capasso pred sodnikom dr. Vizzinijem potrdila, da je naslednjega dne prejela denar, zato so Monticca oprostili z utemeljitvijo, da ni zakrivil dejanja.

Občutljivost prometnika

ga je spravila pred sodnika

GORICA, 30. — Lanskega avgusta je 30-letni študent Beltrami Jožef iz Ul. Giusti 15 prišel četrtič v nemilost prometnika na križišču pri gledališču Verdi na Korzu. Oster žvižg ga je na to opozoril, ko je mimo korakal čez cesto, v trenutku ko je prometnik dal znamenje, da je zapra. Beltrami se je ob žvižgu zdrznil, saj je vedel, da je zopet po njem. Odzval se je agentovemu klicu, ki je že čakal z beležko in svinčnikom v roki in mu zab usil: «To je naravnost nesramnost, plačal sem že trikrat globo, vas posel je trgovina». Agent je Beltramija pri priči aretiral.

Danes je Beltrami na kazenski sodniji priznal svojo krivdo in v svoj zagovor dodal, da je bil tistega dne silno razburjen in da je bil tudi agent napetih živcev. Obsodili so ga na 4 mesece zapora in plačilo 400 lir globe pogojno. Poravnati bo moral sodne stroške.

* * *

Zaradi pijančevanja so nato obsodili na plačilo 6000 lir globe 39-letnega Silvestrija Alvera iz Ul. Balamonti 1. Silvestrija so agenti javne varnosti preteklega novembra zasačili v Ul. Carducci, ko je zelo vinjen nadlegoval meščane.

Posledice zamenjave stanovanja

GORICA, 30. — Devetintridesetletna gospodinja Ivanka Pilato iz Ul. Morelli št. 6, je že skoraj pred enim letom menjala stanovanje z družino Jurlaro. Pri zamenjavi so Jurlaro vi podpisali pogodbo, s katero so se obvezali, da bodo Pilatovi plačali nekaj odškodnine. Lanskega oktobra je Pilatova šla k Jurlarovim in zahtevala preostanek 4000 lir, ki so ji ga še dolgovali. Poleg matere Jurlaro jo je sprejel, ali bolje nagnal, njen sin Angel. Odprl ji je vrata in jo spodil z grožnjo, da ji s kladivom razbije glavo. Pilatova jo je urno ubrala po stopnicah, ne da bi niti zinila v odgovor. Nekaj dni nato pa je Angela Jurlara srečala v pekarni v Ul. Oberdan in ga na ta račun pošteno ozmerjala. Jurlaro jo je zaradi tega prijavil sodnim oblastem.

Na razpravi, ki je bila danes proti njej na kazenski sodniji, je Pilatova zanikala, da bi Jurlara opsovala s «farabutto», «delinquente» itd. in trdila, da mu je samo očitala, da je nesramen.

Sodnik je obtoženki in tožitelju predlagal, naj se sporazumeta. Po nekaj minutah zadrege in obotavljanja je Jurlaro umaknil tožbo.

Nezgoda v kuhinji

GORICA, 30. — V prostoru med štedilnikom in omaro se je v svoji kuhinji ponesrečila danes dopoldne, ko je pripravljala kosilo, 62-letna Zearo Marija iz Ul. XXIV. maja 45. Ko je stegnila roko, da bi vzela krožnik, je Zearova zaradi nerodne kretnje padla. Pri padcu si je ranila nogo in baje zlomila rebro. Domači so jo takoj odpeljali na zdravniški pregled v mestno bolnico. Ozdravela bo v 30 dneh.

Kazalec pod žago

GORICA, 30. — Pri delu v mizarskem podjetju Lilla v Moši je včeraj pri žaganju lesa 45-letni mizar Zearo Ferruccio skoraj izgubil kazalec leve roke, ki mu je zašel pod rezilo. Krvavečemu mizarju so priskočili na pomoč sodelavci in ga nemudoma prepeljali v mestno bolnico Brigata Pavia. Prst so mu obvezali in tudi zašili nekaj kit. Ozdravel bo v dvajsetih dneh.

Nesrečen padec

GORICA, 30. — Ko se je vračal opoldne z dela domov, se je v bližini svojega doma ponesrečil 55-letni Pelicon Guido iz Ul. Formica 14. Pelicon je padel s kolesom in si baje zlomil nosni gredelj. Rešilni voz Zelenega križa ga je pripeljal v mestno bolnico Brigata Pavia, kjer so ugotovili tudi notranjo krvavitev v nosu.

Seja

občinskega upravnega odbora

Danes, v četrtek 31. t. m. ob 18. uri se bo v beli dvorani županstva sestal občinski upravni odbor k svoji redni tedenski seji. Na dnevnem redu bo poleg številnih vprašanj, ki se tičejo notranje uprave, tudi razprava o ojačanju električne razsvetljave v Ul. Montello in Matajur v Standrežu, popravilo pločnikov na Korzu Verdi in Trgu sv. Hilarija. Nadalje bodo odborniki na tej seji proučili številne probleme, ki jih bodo predložili v rešitev občinskemu svetu na prihodnji seji.

OB NATOLCEVANJU „MESSAGGERA VENETA"

Prebujanje beneškega ljudstva plaši italijanske šoviniste v Vidmu

Zato hočejo naprtiti vse upravičene proteste nekemu „podtalnemu rovarjenju"

«Messaggero Veneto» je pred nedavnim objavil članek, v katerem kritizira nedavno manifestacijo v Srednjem. Seveda je izrabil tudi to priliko, da je lahko govoril o komunističnih spletkah in nakanah «slavo-titinov». Ta list, katerega uredniki morajo biti pač izredno razumni, se naivno vprašuje, kaj so sploh hoteli ti ljudje, katere je nahujskalo nekaj prevratnežev, le da sramotijo demokratične ustanove.

Žene so brez dvoma hotele, da bi se zgradila cesta, ki naj bi domačo vas povezala z vsemi v dnu doline. Dejstvo je, da se je o tej cesti toliko govorilo, tako da so ljudje verjeli, da bodo cesto končno zgradili. Toda nevarno je varati uboge ljudi, ki sicer prenašajo do določene mere razne prevare, vendar je tudi njim nekoč preveč in takrat vzrojilo na precej drastičen način. Tehnični urad si je prevzel nalogo, da bo zadušil upanje teh ljudi in tako je negativno odgovoril, ko je šlo za to, ali bo načrt odobren ali ne. Zaradi tega bi torej po mnenju že imenovanega časopisa žene iz Oblice, Raven in Zgornjih Tribil morale molčati in še dalje prenašati zapostavljanje. To naj bi torej bilo spoštovanje demokracije in vsega, kar ji je podobno. Zaradi štirih ljudi, ki najbrž niso niti od daleč povohali razmer v treh vaseh Nadiške doline in zaradi njihovega mnenja, naj bi torej te vasi ostale brez cest.

Da Tehnični urad opravlja svoje delo pač kar najbolj inteligentno, je pač vsem znano. Kako odlično opravljajo svojo nalogo ljudje s Tehničnega urada nam priča primer v Terski dolini. Tam sta postavljena drug zraven drugega dva mosta. Eden od teh je popolnoma odveč, toda ker je takoj po vojni izšel zakon, da se morajo vsi mostovi popraviti, je tehnični urad dal zgraditi most, ki povezuje del stare ceste in ki je bil med vojno porušen. Tako lahko merimo inteligenco Tehničnega urada prav po tem primeru: porabili so milijone za zgraditev nepotrebnega mostu, toda zavrnili so načrt, po katerem bi prebivalci treh vasi dobili nujno potrebno cesto.

Hoteli bi, da bi tehnični urad demantiral to našo trditev. Toda brez dvoma bo previdno molčal, kajti to je edino, kar lahko stori. Dejstva namreč zanikajo njegova otroška opravičila.

Žene v teh vaseh so popolnoma upravičeno protestirale, da so s tem opomnile oblasti na njihovo odgovornost. Demonstracija ni bila naperjena proti občinskemu svetu ampak le zato, da bi občinski svet sporočil višjim oblastem, kakšne so želje ljudstva. Na vsek način je manifestacija dosegla svoj namen, ker s tem so bile opozorjene vse oblasti in se je tudi javno mnenje seznanilo s potrebami vasi.

Potrebno je namreč, da se oblasti mnogo bolj poznimajo za slab gospodarski položaj, v katerem živi naše ljudstvo. To je njihova dolžnost, saj morajo služiti davki, ki jih ljudstvo plačuje, tudi za izboljšanje krajevnega položaja in ne le za vzdrževanje birokracije, v katero prištevamo tudi inženirje Tehničnega urada.

Toda «Messaggero Veneto» hoče izkoristiti to priložnost, da zakrije stvarnost rimskim oblastem. Zato piše: «Jasno je, da so ti dogodki sledili natančni pripravi in mislimo, da so se žene dele zavesti po nekaterih znanih poklicnih agitatorjih...».

V vsem, kar se dogaja pri nas, hočejo za vsako ceno odkriti slovansko-titovske in komunistične manevre. Za vse, kar se tod dogaja, morajo pač biti odgovorni «titovski agenti».

«Messaggero Veneto» ne opaza, da tolče sam sebe po zobeh, če ugotavlja da so oni ljudje, ki jih imenuje titovske agente, sposobni organizirati tako veliko demonstracijo. Saj pravilo po navadi, da gre samo za štiri plačane ljudi, ki jih ljudstvo sovraži. To pisanje pa dokazuje, da imajo ti «agenti» velik vpliv na ljudi.

«Messaggero Veneto» skuša dokazati rimskim oblastem, da je tu pri nas nevarnost slovenskega titovstva in da je zato treba okrepiti propagando italijanskega nacionalizma, ki ga prav ta list tolmači. Na ta način hoče «Messaggero» priliti olja na ogenj, da bo dobival večjo podporo, kakor jo prejema. Če nadomestimo besedo demokracijo z besedo novinarstvo, lahko povemo temu listu, z njegovimi lastnimi zaključnimi besedami, kar pač zasluži: «Novinarstvo je mnogo bolj resna stvar, kakor mislijo nekateri gospodje, ki bi se ga radi posluževali za svoje nečedne špekulacije».

Vprašanje pokrajinskih pometačev še vedno zaman čaka rešitve

GORICA, 30. — Goriška pokrajina ima nekaj nad 20 pokrajinskih cestarjev. Njihovo zavarovanje in tudi socialne razmere v primeru bolezni so zelo negotove. Zavarovani so v zavodu INADEL. V razgovoru z njimi smo izvedeli, da jim njihova bolniška blagajna izplačuje samo eno mesečno plačo in jih oskrbi z zdravili. Vseh drugih pravic, ki jih na primer imajo delavci in tudi uradniki, ki so zavarovani v bolniški blagajni, pokrajinski pometači nimajo. Zdi se, da je vzrok za tako slabo ravnanje z njimi predvsem v tem, ker niso stalno nameščeni, čeprav so v tem službenem razmerju že po več kot dvajset let. Tako se lahko dogodi, da jih pokrajinska uprava lahko odpusti vsak dan, če se ji to zahoče.

Iz tega razloga so vsi cestarji svojčas sprejeli posebno resolucijo, v kateri zahtevajo, da se jim prizna stalnost in da poskrbijo za boljše pogoje njihovega socialnega zavarovanja. Resolucijo so napisali v treh izvodih in jo poslali prefektu, pokrajini in predstavništvu Delavske zbornice.

Čeprav je od vloge njihove resolucije preteklo že precej časa, ni niti prefektura niti pokrajina in niti kominformistično vodstvo Delavske zbornice izdalo kakšnega proglasa, na podlagi katerega bi bilo razvidno, kaj nameravajo ukreniti. Seveda pokrajinski cestarji nič odgovor še vedno čakajo.

Zato v njihovem imenu zahtevamo od navedenih treh naslovov, naj se za njihovo resolucijo pobrigajo in napravijo potrebne korake, da ne bodo cestarji še nadalje živeli v tako nepravičnem razmerju. Tudi pri ravnanju z njimi je treba imeti čut pravičnosti, saj je le malo ljudi, ki morajo biti v lepem ali grdem vremenu na delu kot so oni.

Razna obvestila

SEZNAM REVEZEV

Na občinski razglasni deski je na vpogled seznam revezev, ki so potrebni podpore in brezplačne zdravniške pomoči. Omenjeni seznam je odobril občinski upravni odbor. Vsakdo, ki je vpisan v tem seznamu ali pa je krivično izpuščen, lahko vloži pritožbo na občinski svet.

VESTI ZA TRGOVCE

GORICA, 30. — Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča vsem svojim članom, da si na njenem sedežu v Ul. IX. avgusta 11 lahko ogledajo sledeče okrožnice: izvoz jedilne koruze; izvoz ovčjega sira v Združene države; izvoz koruznih stebel v Kubo; uvoz motorciklov iz držav OECE; popravek tabele «Esporto»; začasni izvoz vzorcev trgovske vrednosti; navodila za izvajanje sporazuma med Italijo in Pakistanom z dne 18. decembra 1951.

OBVESTILO JAVNIM OBRATOM

Zveza trgovcev opozarja vse lastnike javnih lokalov, ki imajo v obratnih prostorih radijske sprejemnike, da je danes zadnji dan za plačilo pristojbin družbi SIAE. Samo za one lastnike javnih lokalov, ki bodo še danes poravnali omenjeno pristojbino, bodo veljale olajšave, določene v sporazumu med družbo SIAE in Zvezo lastnikov javnih obratov.

Zveza trgovcev vabi vse prizadete, ki niso še plačali pristojbine SIAE, naj še danes dvignejo na njenem sedežu potrdilo o vpisu v zvezo in na tej podlagi plačajo pristojbino z določenimi olajšavami.

Darovi in prispevki

STANDREŽCI ZA DIJASKO MATICO

Za Dijaško Matico so v Standrežu darovali: Franc Markočič 28 kg koruzne moke in 15 kg ohrovta, Marija Ravnik 12 kg kakov in Peter Zavadlal 13 kg zelenjave.

Odbor se zahvaljuje.

* * *

Namesto cvetja na grob Marije Grauner roj. Boskin — Peroma, je družina Pavlin darovala 2000 lir za Dijaško Matico.

Nov dokaz zanemarjanja cest v beneških vaseh

MUZEC, 29. — V soboto 26. t. m. sta se poročila v Muzcu Marilio Gasparo in Angela Marchiolli. Kakor je navada v teh vaseh, sta mlada poročenca šla na kratko poročno potovanje. Toda zaradi snega nista mogla potovati tako udobno, kakor sta želela. Sneg je bil namreč tako visok, da naročeni avtomobil ni mogel priti v vas. Zato sta morala iti peš do Tera, ki je oddaljen kakih pet km. Do tega kraja je avtomobil lahko prišel, ker po tej cesti vozi vsak dan po dvakrat avtobus.

Stvar sama na sebi ni velikega pomena, toda važna je, kot primer položaja v tej krajih. Preteklo soboto ceste namreč še niso bile tako polne snega, ki je padel naslednji dan. Zato bi lahko z malo dobre volje poskrbeli, da bi bile ceste prehodne, ali da bi bila prehodna vsaj pokrajinska cesta, medtem pa niso prav ničesar ukrenili. Pri nas je vse zapuščeno in nihče ne misli na to, da bi sploh malo izboljšali življenjske razmere našega prebivalstva. Če morata dva mlada poročenca iti peš na poročno potovanje po visokem snegu, je sitna stvar, ni pa grozna, čeprav ima pri nas zaradi primitivnosti ljudi ženitev še posebno prazničen in svečan značaj, saj pri nas pomeni poroka slavje za vse prijatelje. Toda vprašamo se: kaj bi bilo, če bi namesto teh dveh mladih zakoncev bil v Muzcu kdo na smrt bolan in bi ga morali nenadoma odpeljati v bolnico? V tem primeru bi bila neuporabnost cest res huda stvar. Bolnika bi morali nesti na ramah; mraz in premikanje bi mu zelo škodovala. Zato menimo da bi morale oblasti, vsaj kolikor je v njihovi moči, bolj skrbeti za naše ceste.

KINO

VERDI. 16.30: «Stražarji in tatovi», Totò in A. Fabbrizi.

CENTRALE. 17: «Kače», M. Malbaum.

VITTORIA. 17: «Mesto na preži», S. Schow.

MODERNO. 17: «Usodna listina», R. Roleau.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

IZPRED ZAVEZNIŠKEGA VOJAŠKEGA SODIŠČA

Zdravila je kradel v begunskem taborišču

Zdravnik in bolničarji ambulatorija v begunskem taborišču na Opčinah so v začetku decembra lanskega leta odkrili, da nekdo krade zdravila, posebno penicilin in streptomicin in so seveda stvar javili svojim predstojnikom. Preiskava je dognala, da si je zdravila prisvajal 25-letni begunec Ivan Kinkela, ki je pomagal tamkajšnjim bolničarjem. Mož je priznal, da je ukradel približno za 10.000 lir zdravil, vendar jih je rabil, tako se je namreč branil, za svoje potrebe.

Isto je trdil tudi pred sodiščem, vendar mu je maj. Grabb, ker je bil pač tako nesramen, da je kradel potrebna zdravila bolnim beguncem, prisodil 1 leto zapora, katerega bo moral Kinkela odsedeti.

Sodnik: maj. Grabb; tožilec: dr. Savona; tolmač: Kruml.

DISKRIMINACIJA s slovensko šolo v središču mesta

Že tri leta zaman vse prošnje slovenskih staršev za otvoritev slovenskih otroških vrtcev v Ul. sv. Frančiška in v Ul. Donadoni

Približno dva meseca bo, odkar v «Uradu za socialno skrbstvo pri ZVU» proučujejo vprašanje obeh slovenskih otroških vrtcev v središču mesta. Radi ali neradi se morajo zamišljati nad vrsto prošenj, ki se jih je v dobi treh let nabralo skupno s prilogami in podkrepitvami za debel sveženj. Medtem je tekel čas, ne da bi prinesel zaželene odločitve, na katero prizadeti starši in z njim pa vsi tržaški Slovenci težko čakamo.

*Vprašanje obeh slovenskih vrtcev v središču mesta: v Ulici Donadoni in Ulici sv. Frančiška je po svoji pomembnosti mnogo globlje kot se zdi na prvi pogled. Zadeva v jedro našega narodnega šolskega okvira. Samo tako si lahko razlagamo nastanek tistega debelega svežnja s prošnjami za oba otroška vrtca, kjer so v zaporedju sledeči

POLOŽAJ SLOVENSKE ŠOLE BI BIL LAHKO UGODEN

če bi borcem zanjo ne padli v hrbet ljudje, ki so že med narodnoosvobodilno borbo izdali svoj narod

Ko smo uvideli, da je to vprašanje spričo zavezniškega gledanja težko rešljivo po naši prvotni zamisli, smo postavili nov predlog, ki naj bi ob ohranitvi «proveditorata», ki je le spremenil ime v «superintendenco» spoštoval načelo narodne enakopravnosti in bi se ob sprejetju tega predloga gotovo v šolski upravi ta enakopravnost dejansko tudi uveljavila. Pristali smo na italijanskega šefa (superintendenta) za slovenske šole v Trstu pod pogojem, da se na mesto superintendenta v Gorici imenuje Slovenec. Postavili smo **kandidaturo prof Andreja Budala na mesto šolskega superintendenta v Gorici.** In tu se prične vmesno poglavje, ki ga moram napisati prisiljen po nesrammem podtikanju v članku «Misel in delo» (Demokracija 18. I. 1952), kjer očitajo prof. Budalu, da je ob ponovnem rojstvu slovenskega šolstva na slovenskem zahodu — po ukazu KP — pokazal hrbet slovenski šoli.

11. avg. 1945 so bili v Trstu pri kapetanu Simoniju na dvournem razgovoru trije slovenski profesorji iz Gorice (med njimi tudi prof. Budal).

O kandidaturi prof. Budala je kapetan Simoni izjavil: «Ker prihaja predlog od določene politične strani, nima zavezniška uprava zadostnega jamstva, da bi ta kandidat lahko uradoval popolnoma nepristransko in brez zunanjih političnih vplivov». Eden izmed slovenskih profesorjev: «In za italijanske kandidate jih ima?»

Simoni: «Odločitve še ni. Zdaj se zbirajo podatki. Vsekakor mora biti šolstvo čisto nepolitično in nepristransko. Meni bi bilo zelo žal, če bi moral pozneje, po imenovanju, kakšnega superintendenta spet odstaviti, kakor sem bil prisiljen storiti ponekod v južni Italiji. Po dosedanjih vesteh se zdi, da je bil Budal prej res izven strank, zadnje čase pa da se je nagnil na tisto stran, ki ga zdaj predlaga.»

Oba slovenska profesorja ugovarjata odločno, češ, da je Budal samo predstavnik goriških Slovencev, ki so vsi za njegovo imenovanje. Poudarjata v daljšem utemeljevanju njegove zmožnosti in prednosti pred italijanskimi kandidati.

Simoni: «Obstaja še druga skupina Slovencev, iz katere lahko dobimo okoli 50 usposobljenih profesorjev in tudi prav dobro kvalificiranega šolnika za mesto šolskega superintendenta, če bi bilo treba imenovati Slovenca.»

Eden izmed slovenskih profesorjev: «To bo skupina Slovencev — domobrancev, ki so borili z Nemci zoper zaveznike.»

Simoni: «Vsekakor nismo dobili od Slovencev enotnih predlogov in niso vsi za profesorja Budala, kakor se je prej poudarjalo.»

V razgovoru s prof. Budalom pa je Simoni vprašal: «Ali bi vi v primeru imenovanja lahko ravnali popolnoma nepristransko z Italijani in Slovenci in bi iz šole izločali vsak politični pritisk in vpliv katerekoli stranke?»

Budal je med drugim odgovoril: «Gotovo bi moral stremeti za tem. — Verjetno je, da bi bil slovenski šolski superintendent izpostavljen poskusom političnega vplivanja ali pritiska bodisi s slovenske bodisi z italijanske strani, a bi seveda moral ubirati pot šolske in prosvetne koristi obeh narodov, brez ozira na levo in desno.»

Simoni: «Tudi če bi se s tem zameril stranki, ki je priporočila njegovo imenovanje?»

Budal: «Tudi tedaj.»

Dne 18. avgusta 1945 je goriški guverner podpolkovnik J. C. Smuts podpisal imenovanje prof. Budala, toda ne za superintendenta, temveč le za nadzornika slovenskih šol goriškega področja. Četudi je bilo osebno za prof. Budala to imenovanje izraz zaupanja Zavezniške vojaške uprave, vendar je pomenilo udarec naši borbi za narodno enakopravnost. Ni treba, da je človek nujno komunist, niti pristaš OF, da razume, da ni bilo spričo njegove kandidature za superintendenta vprašanje Budalove namestitve na podrejenem mestu nadzornika samo njegova osebna stvar, temveč stvar vseh primorskih Slovencev: Sprejetje imenovanje bi pomenilo si borbi za narodno enakopravnost.

Toda z odklonitvijo tega mesta ni prof. Budal «pokazal hrbet slovenski šoli», kajti njegovo pismo, s katerim je odklonil imenovanje za nadzornika, se končuje tako:

(Podpisani) «Želi sodelovati pri pomirjanju duhov, a za sedaj mu ne preostane drugo kakor poučevanje, če se bo lahko sprejela njegova prošnja za službeno premeščenje iz Vidma v Gorico kot profesor slovenske gimnazije (liceja) v Gorici, ki je bila leta 1918 zaprta in še ni obnovila.»

Na svojo prošnjo, ki jo je prof. Budal vložil za mesto profesorja na slovenski gimnaziji v Gorici, že pred temi dogodki, ni nikoli dobila odgovora; na zgoraj citirano pismo pa je prejel šele konec oktobra po proveditoriatu v Vidmu naslednji Simonijev odgovor:

1. Portata ormai a buon punto la sistemazione delle scuole slovene, mi rincresce di dover rilevare che in questa occasione è mancato del tutto la sua collaborazione. Da parte del Governo Militare Alleato, che vorrebbe si sarebbe valsa della Sua esperienza e competenza, le era stato offerto un incarico di fiducia, accettando il quale le sarebbe potuta contribuire con ottimi resultati alla istituzione ed all'orientamento delle scuole destinate alla gioventù slovena.

2. Riconoscendo l'importanza della questione sedanjega industrijskega materiala, povečanje proizvodnje železa, jekla, ureditev lokalne industrije in vključevanje podeželskega prebivalstva v delo.

Pomanjkanje prehrambenih artiklov je težak problem Indije. Glad je njen stalni spremljevalec včasih v močnejši, včasih v slabši obliki. 1943. leta je v Bengaliji umrlo od lakote 3,500.000 ljudi. Indijci dosežejo povprečno starost komaj 30 let, a samo 54 od 100 otrok doseže 15 let. Srednja dnevna potrošnja kalorij je okrog 1.800, kar je daleč izpod minimuma, ki je potreben delovnemu človeku. (V ZDA je 3.098 kalorij).

Poljedelska proizvodnja je odvisna od deževja kot malokje v svetu. Stalno deževje je v štirih letnih mesecih od začetka junija do konca septembra. To je tako imenovana monsunska deževna doba. Višina padavin v tej dobi je vsako leto drugačna in zato je tudi proizvodnja žitaric vsako leto drugačna. Pridelek varira kar za 5 milijonov ton oz. 12 odst. od celotne proizvodnje. Toda celoletna množina padavin v vsej deželi je vsako leto približno enaka, zato zavlada v nekaterih predelih velika suša, medtem ko pride v drugih krajih do velikanskih poplav. V glavnem ima samo ena četrtina plodne zemlje dovolj vlage zaradi česar je odvisno poljedelstvo predvsem od namakalnih priprav. Nad 45 milijonov juter zemlje je prepredenih s prekopi, vendar sta še vedno dve tretjini obdelane zemlje podvrženi muham monsuna.

Prvotno je bilo določeno po šestletnem planu, da bo v letu 1956-57 dosegla proizvodnja žitaric 3.000.000 ton nad dosedanjo proizvodnjo, proizvodnja bombaža naj bi se povečala za 375.000 ton, po najnovejšem načrtu pa je povečanje žitaric predvideno za 7,200.000 ton. Proizvodnja oljnih rastlin pa je v tem načrtu znižana od 1 milijona 500.000 ton na 375.000. Sladkorja bodo po novem planu pridelali 695.000 ton. Na ta način bi bil uvoz žitaric, ki je eden izmed najvažnejših vzrokov trgovinske neuravnovešenosti, zmanjšan, izvoz surovin, kot bombaža, jute in izdelkov bi se povišal. To bi privedlo do boljše izmenjave z inozemstvom.

Razdelitev fonda za šestletni načrt je naslednja: za gradnjo cest, pristanišč in železnic 38 odst.; za kmetijstvo 33 odst., za socialne potrebe 16 odst., za industrijo in energetiko 13 odst.

Skoro dve tretjini skupnih stroškov iz šestletnega načrta sta namenjeni razvoju transportnih sredstev, ki predstavljajo velik problem za tako razsežno deželo kot je Indija. V glavnem gre tu za stimuliranje proizvodnje, za razširjenje notranjega tržišča in za usmerjanje blaga proti lukam. Za razširitev železniške mreže bo uporabljenih največ sredstev iz proračuna namenjenega za transport. V načrtu je obnovitev 15 novih železniških prog, zgradnja 36 novih ter nabava novih lokomotiv in vagonov. Poleg tega grade dve novi tvornici lokomotiv. Kapaciteta ene izmed teh bo znašala 120 lokomotiv in 50 parnih kotlov letno. V načrtu so tudi gradnje novih mostov.

Dela pri gradnji novega pristanišča pri Kandli so skoro končana. Kandla predstavlja odlično naravno pristanišče ter bo s časom postala najvažnejša luka na zapad. obali Indije in bo močno razbremenila Bombay in Karachi. Poleg teh del predvideva načrt modernizacijo pristanišč Madras, Bombay, Sihe in Bhavanges. V Bombayu bodo elektrificirali ladjedelnice in razširili doke, na katerih bodo lahko dvignili 4 ladje naenkrat. Poleg tega predvideva načrt povečanje notranjega in mednarodnega zračnega prometa, razvoj pošte, telegrafa in radia.

Načrt za poljedelstvo predvideva povečanje obdelane zemlje za 4,5 milijonov akr (1 akr 0,404 ha). 8 nasipov bodo zgradili v dolini Damodar, ki bodo ozemlje zavarovali pred poplavami, obenem pa omogočili namakanje velikih površin in proizvodnjo električne energije. Po teh delih bodo lahko izkoriščali tudi rude, saj so tu izredno bogata ležišča železa, boksita in kroma ter najmočnejši rudniki premoga v vsej Indiji.

Veliki del Colombo-plana zavzema prosvetljevanje. Načrt predvideva razvoj prosvete, tehnike in znanosti, formiranje dijaških fondov, ustanavljanje šol. Na področju zdravstva bo zgrajenih več bolnic in dispanzerjev. Po planu bo tudi uvedena sistematična borba proti malariji, dalje graditev delavskih četrti, pomoč potrebnejšim slojem itd.

Med važnejšimi industrijskimi objekti bo gradnja jeklarne z letno kapaciteto 500.000 ton. Predvidena so tudi posojila za povečanje in modernizacijo jeklarn, ki že obratujejo. V načrtu je tudi izgradnja tovarne za električni material, tvornica za avionske dele, tovarna orodnih strojev itd.

Izpolnitev tako širokega programa zahteva celo vrsto strokovnjakov, ki jih pa Indija nima. Za to bo potrebovala pomoč iz drugih držav.

Načrti za obnovo Indije so zelo obsežni in bodo zahtevali velike napore, preden bodo uresničeni. Toda njihova izpolnitev bo pomenila preokretnico v gospodarskem razvoju Indije, po kateri bo ta velika dežela krenila na pot k izboljšanju življenja vsega indijskega naroda.

Riževa polja v Indiji

Prizor iz Surekove igre «Pesem s ceste» (Foto Magajna)

ŠESTLETNI GOSPODARSKI NAČRT INDIJE

bo ustvaril milijonskemu narodu boljše življenje

Poljski pridelki ne bodo več odvisni od muhastega monsuna - Načrti za nove tovarne - Gradnja pristanišč, cest, železnic - Izkoriščanje rudnega bogastva - Prosvetljevanje ljudstva in skrb za njegovo zdravje

POD OKRILJEM ZAGREBŠKE AKADEMIJE ZNANOSTI IN UMETNOSTI DELUJE

Institut za ribarsko biologijo v ROVINJU

Leta 1891 je dobil Rovinj Institut za ribarsko biologijo, ki je eden najstarejših te vrste na svetu. Starejši so samo instituti v Sevastopolu (1872), Neaplju (1873) in Plymouthu (1877). Rovinjski je dobil ime po osvoboditvi, ko je bilo obnovljeno poškodovano poslopje in ko so začeli poslovati njegovi oddelki. V začetku je moral premagovati velike težave.

Institut je imel bogato knjižnico, polno rokopisov in znanstvenih zapiskov. Okupatorji pa so jo med vojno izropali, kar je bilo v njej najdragocenejšega so odpeljali Italijani.

Pred prvo svetovno vojno se je imenovala ta ustanova Institut za biologijo morja. Že takrat je bila znana tudi v zunanjem svetu in razen domačih strokovnjakov je delalo v njej tudi mnogo znanstvenikov iz drugih dežel. Takratne razmere pa so zavirale delo te ustanove. Leta 1910 so prevzeli institut od Avstrijcev Nemci, po zlomu avstro-ogrske monarhije pa je prišel pod upravo Italije. Leta 1931 je bil sklenjen sporazum, po katerem je dobil institut skupno upravo Nemcev in Italijanov.

Po zlomu Italije so ga spet izropali, med bombardiranjem Rovinja pa je bilo poslopje hudo poškodovano in bombe so razbile tudi opremo, kolikor je je bilo še ostalo.

Rovinj je dobil Institut za biologijo morja pred 60 leti po prizadevanju nekega zasebnika. Takrat je bil v Berlinu lep morski akvarij, ki je vedno potreboval kaj novega. Zato se je njegov lastnik Hernes napotil na Sredozemsko morje iskat najprimernejši kraj za zbiranje morske favne. V Berlin je pošiljal razne morske živali, da bi se akvarij razširil. Prišel je tudi v Rovinj in našel tam najprikladnejši prostor za zgraditev poslopja in akvarija morskih živali. Kmalu je novi akvarij zaslovel v znanstvenem svetu.

Povezan je bil približno z 200 največjimi in najbolj znanimi podobnimi ustanovami na svetu. Ravnateljstvo je izdajalo dve redni publikaciji, v katerih je objavljalo takratna znanstvena odkritja.

Od leta 1948 do 1951 so poslopje instituta temeljito obnovili in uredili nove akvarije. Leta 1947 je prevzel to ustanovo Oceanografski institut v Splitu. Takratno ribarsko postajo na Reki so opustili, vse instrumente in naprave pa prepeljali v Rovinj. Kmalu pa se je pokazalo, da je Institut za ribarsko biologijo predaleč od Splita oziroma Oceanografskega instituta, da ima premalo sredstev in da dela v njem premalo strokovnjakov. Zato so na Reki znova ustanovili ribarsko postajo, ki bo pospeševala ribištvo. Institut za ribarsko biologijo pa je prevzela Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu. Odslej se bo spet imenoval Institut za biologijo morja. Pod novim vodstvom bo mogel predvsem zbrati večje število znanstvenikov, pa tudi denarnih sredstev mu ne bo več primanjkovalo. Tako bo mogel storiti za znanost in naše gospodarstvo neprimerno več kakor doslej. Ribarska postaja na Reki pa bo mogla posvetiti več pozornosti praktičnemu delu za pospeševanje našega ribištva. Institut v Rovinju, ki je vključen v III. oddelek Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti bo vodil prof. dr. M. Zei.

Institut za ribarsko biologijo v Rovinju

1040 otokov ob jadranski obali

Znano je, da je v davnih časih morje zalilo doline, bregovi so postali otoki, a vmesne doline kanali in zalivi. Od Poreča do Dubrovnika na Jadranu je tako nastalo večje število manjših in večjih skupin otokov in grebenov, tako da znaša njihovo skupno število 1040. Na zapadni in vzhodni obali Istre je 151 grebenov, otokov in otočkov, v severni Dalmaciji 487, v južni 395. V Hrvatskem Primorju pa je 7 otokov. Vseh otokov skupno je 69, malih otokov 558, grebenov pa 413. Izmed otokov jih je naseljenih 52.

Zaradi take razčlenjenosti jadranske obale jo nazivajo tujci «deželo tisočev otokov». Površina vseh otokov je 3600 kv. km. V Evropi je jadranska obala za norveško najbolj členovita in prav zaradi teh naravnih lepot in milega podnebja tako privlačna za tujce.

ANGLEŠKI PROTILETALSKI OPAZOVALCI

Protiletalska obramba se dandanes vedno bolj izpopolnjuje s svojimi lovskimi letali, ki prekašajo hitrost zvoka, s svojimi tajnimi protiletalskimi napravami in z radarjem, kajti napadalna letala letijo vedno hitreje in više in nosijo vedno hujša uničujoča sredstva. Tehnična oprema in znanstveni napredek igrata veliko vlogo pri obrambi proti zračnim napadom, vendar pa ne zadostujeta. Tako je na pr. radar zelo koristen, kljub temu pa ni niti najbolj popoln radar popolnoma zanesljiv. Industrijska središča in hribi zatemnjujejo namreč s svojimi zvočnimi valovi njegov «vid» in ovirajo razgled.

Zato rabi protiletalska obramba človeka, ki hodi po zemlji, njegove oči in njegovo razumnost, da opazuje nebo. V Angliji so se že v šestnajstem stoletju posluževali opazovalcev. Tedaj so goreči domoljubi od angleške obale do Londona stali na straži in obveščali prestolnico, če se je približevalo sovražno brodovje domovini. To so bili že pred 400 leti prvi opazovalci.

Podobno vlogo imajo tudi današnji opazovalci z razliko, da sedaj iščejo njihove oči sovražnika po nebu namesto po morju. Tej službi posvečajo v Angliji tisoči in tisoči dobrovoljcev svoj prosti čas popolnoma brezplačno, da služijo svoji domovini v korpusu opazovalcev (R.O.C.)

Med drugo svetovno vojno niso angleški opazovalci samo javljali bližajočih se sovražnih letal, marveč so pomagali tudi domačim letalom, ki so se vračala s svojih poletov, da so se srečno spuščala na svoja oporišča. Vsi inozemski strokovnjaki so si edini v tem, da so angleški opazovalci najboljši na svetu. Tudi sedaj, ko ne brenčijo sovražna letala po evropskem nebu, delajo ti opazovalci neumorno, da bi čimbolj izpopolnjevali svojo važno službo. Sredstva, s katerimi razpolagajo opazovalci, in sicer oči, telefon, daljnogled in drugo, se v zadnjih petih letih niso spremenila, pač pa način njihovega opazovanja, ker je treba v primeru morebitnega novega napada računati z novimi hitrimi in visoko letečimi bombniki na reakcijski pogon.

Angleški korpus opazovalcev (R.O.C.) ima 15.000 članov moškega in ženskega spola. Leta 1950 so mesečno sprejemali v službo povprečno 500 novih članov, kar dokazuje veliko zanimanje javnosti in tudi življenjsko moč te obrambne edinice. Kot se je pri vajah pokazalo, lahko mobilizirajo angleške opazovalce v treh urah. Najpomembnejših letošnjih protiletalskih vaj, tako imenovanih «Emperors», se je udeležilo 120.000 opazovalcev iz najrazličnejših slojev, kot na primer uradniki, kmetje, trgovski pomočniki, cestni pometači, odvetniki, posredniki, bogati in revni, stari in mladi. Pri sprejemu v angleški korpus opazovalcev ne delajo razlike med razredi, vendar zelo strogo izbirajo. Kdor hoče vstopiti v vrste angleških opazovalcev mora biti sposoben. Od časa do časa pregledujejo člane tega korpusa in telesno in moralno popolnoma izločijo tiste, ki ne izpolnjujejo več pogojev. Tiste, ki jih sprejmejo v službo, pošljejo na eno izmed 1.200 opazovališč, ki so razporejena po okraju, kjer ima član svoje stalno bivališče. Tam se bo dvakrat mesečno sestal s svojimi kolegi. Predvsem pa se mora seznaniti z raznimi vrstami letal, da po šestih mesecih lahko pristopi k izpitu, na katerem mora spoznati 50 različnih vrst letal. Na izpitu mora razen tega dokazati svoje znanje na področju telekomunikacij in vremenoslovja glede reševanja na morju. Vsako poletje se morajo opazovalci udeležiti posebnih vaj, pri katerih sodelujejo letala angleškega zrakoplovstva, da izpopolnjujejo način dnevnega in nočnega opazovanja.

Angleški protiletalski opazovalci služijo na opazovališčih ali pri središčih, ki zabeležujejo letalske smeri. Cim opazovalšča zapazijo letalo, ga javljajo svojemu središču, ki odda sprejeta poročila dalje poveljstvu lovskih letal. To je zelo enostavno, toda ravno v tem je ključ uspeha, kajti bolj zapleteni način opazovanja, katerega so se na pr. med drugo svetovno vojno posluževali Nemci, je bolj poč sen, čeravno ima neke druge majhne prednosti.

Angleška protiletalska opazovalna služba se odlikuje zlasti s svojim enostavnim in hitrim načinom opazovanja. Seveda držijo podrobnosti angleške protiletalske opazovalne tehnike v strogi tajnosti. Prav enostavnost in hitrost opazovanja pa sta vzpodbujali strokovnjake prijateljskih držav, da proučujejo angleški način protiletalskega opazovanja, ki se je izkazal za tako uspešnega. V Angliji kroži veliko zgodb o podvigih angleških opazovalcev med zadnjo svetovno vojno. Tako pripovedujejo med drugim, kako so zrušili nemško leteče bombo, ki se je pojavila nad angleško obalo že z raketo, s katero so hoteli opozoriti, da se približuje nevarnost.

Angleška protiletalska opazovalna služba se drži načela, da je obveščenost najboljša obramba in si prizadeva, da bo z vedno boljšim načinom opazovanja in obveščevanja kos naraščajoči hitrosti letal. Angleški opazovalci neumorno bdijo in se izpopolnjujejo, da ostanejo zvesti svojemu 400-letnemu izročilu in vselej predstavljajo «zveste oči angleške domovine».

Kulturne vesti *iz Jugoslavije*

V Narodnem gledališču v Splitu pripravljajo premiero nove hrvatske opere «Miljenko in Dobrila», ki jo je skomponiral Milivoj Kaludrović. Globa je napisana po tekstu istoimenskega romana Marka Kažotića (1804-1842) in obravnava snov iz ljudskega izročila o resničnem dogodku okrog leta 1600 o tragični ljubezni dveh mladih vaščanov iz dalmatinskega kraja Kaštel Lukšić.

«Miljenko in Dobrila» je prvo operno delo komponista Kaludrovića. Krstna predstava bo v Splitu, saj ima opera močan folklorni značaj Dalmacije.

* * *

Tenorist R. Lewis pride na turnejo po Jugoslaviji. Imel bo koncerte v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu, kjer bo nastopil tudi v operi. Za seboj ima angleški pevec več uspelih turnej, leta 1936 pa je dobil zlato medaljo, ki mu jo je podelila združena komisija Kraljevih glasbenih šol v Londonu.

* * *

Po krstni predstavi Forinšek Roševe mladinske igre «Desetnica Alenčica», ki je bila v Trstu so imeli v soboto premiero v Mariboru. Tudi v tem mestu je imela igra uspeh kot med našimi vrtaškimi otroki.

MIŠKO KRANJEC

ZA RAZPOTJEM

5.

Toda tudi to krščanstvo, v katero se je vračal Kocbek in iskal v njem rešitve za sodobnega človeka, je strašen, mučen svet. Nad njim leži večna krivda. To je svet izvirnega greha, z možnostjo na večno pogubljenje človeka. Bog se je bil razsrdil na prva človeka, ki sta se mu uprla in ki ju je kača zavedla v greh, in zaradi tega greha kaznoval nju in po njima ves človeški rod za vse veke. Ta srd je bil silovit. Človeštvo je bredlo v grehe. Da bi mu pa vendarle dal možnost, da se odkupi in odreši, je bog poslal svojega sina na svet, ki je moral biti križan po človeškem rodu. In šele od takrat se lahko vsak posameznik odreši, če sprejme znamenje svetega križa, če ne pade v smrtni greh in če ne umre v njem, če opravlja dobra dela in moli itd. S tem si pridobi možnost za vrnitev v izgubljeni raj.

Ta etika je strašna, neskončno mračna, in tudi neskončno antisocialna. Težko je razumeti, zakaj se je Kocbek tako oklenil takega sveta, razen da je v svoji vizionarnosti videl, kako se vsi ljudje kot nedolžni otročički igrajo po nekih tratah in se tako konec koncev lahko vrnejo v izgubljeni raj, ki je eno samo blaženstvo, in da se je Kocbeku omrzila vsa trda stvarnost sedanjega časa, na ji drugega zdravila ni mogel najti in ga tudi ni iskal. Se mlad, dijak, je našel to rešitev za človeštvo in se odtlej ni ločil od nje.

V našem svetu biva zlo v slehernem človeku, ne da bi se ga ta mogel rešiti, četudi hoče. Zato človek mora delati zla dejanja. Takšna dejanja pa so vzrok za pogubljenje. Vprašanje zla je eno temeljnih prvin Kocbekovega sveta. Ta knjiga je ubrana na ta motiv. Zakaj? Zato, ker se je Kocbek, ko se je bil odločil za sodelovanje v NOB, odločil dejanski tudi za zlo. Za zlo, ki ga človek stori, pa pride kazen. Človek je odgovoren tudi za zla dela drugih. Lahko si mislimo, kako strašno breme je obležalo na Kocbeku ki se čuti soodgovornega za vse, kar se je dogajalo v NOB! To se vidi tudi iz knjige: v vseh novelah se Kocbek ukvarja z likvidacijami. Pustimo na strani, da je tak motiv knjižno zanimiv, mikaven. Gre za to mračno, ubijajočo etiko Kocbekovega sveta, ki hoče zdaj po nekaj letih, vzbuditi v človeku grizenje vesti, potem kes in šlo po pokori. Takšna je namreč logika njegovega sveta. In če hočete — naši partizani imajo marsikaj na vesti tega, kar ima Kocbek za zlo. Mislim, da se ni treba skrivati ne pred Kocbekom ne pred svetom in tudi pred svojo vestjo ne: poleg streljanja v napadu v zasedah, naskokih, umikih itd. kjer je povsod padal sovražnik, so bile tudi likvidacije izdajalcev, pa tudi okupatorjev. Pustimo na strani primere, kakršnega omenja Kocbek v «Crni ornidelji» na strani 215, ko nekdo pripoveduje o kmetu, ki je po nedolžnem padel. Ne mislim, da jih pustimo na strani zato, ker bi si jih ne upali priznati čeprav bi človek želel, da jih sploh ne bi bilo. Toda čudno je, da Kocbek ne vidi tisoče in tisoče nedolžnih žrtev naših ljudi, ki so jih sovražniki ubijali na najbolj surov, pobesneli način, po domovih, na cestah, po ječah, po taboriščih, kjer je vsekakor bilo dovolj možnosti za izpričanje nedolžnosti takega človeka: da so ubijali tudi otroke, noseče matere itd. Ni da bi omenjal ustaških zločinov, pri čemer vesoljni katoliški cerkvi niti na misel ne pride, da bi spodbujala Pavelića in vse belogardiste in druge morilce h kesanju in k pokori, temveč jih rajši podpira in spodbuja v njihovih načrtih, da bi se še kdaj vrnili v Jugoslavijo nadaljevat s pokolji. — Mislim, a naši borci, razen morda kakšnega posameznika, danes nimajo nikakih skrupuloznih popadkov, in da ne potrebujejo nikakega potrdila, da je bilo nujno in tudi pravilno, kar so delali. Ta zavest živi trdno v njih. Zato ker so šli v boj iz globoke človečanske zavesti; borili so se za svetle cilje, in so se, če bi Kocbek hotel razumeti, borili tudi in predvsem proti zlu, ki ga je sprožil sovražnik človeštva, sovražnik človeške prostosti. Če se je že Kocbek spraševal po zlu, potem bi moral zastaviti vprašanje nekoliko drugače: ali ne bi bili tudi mi soodgovorni za zlo, ki so ga sprožili in počeli sovražniki človeštva, če bi križem rok gledali in se ne uprli temu zlu? Postavimo primero: po cesti gre otrok, ki noče nikomur nič hudega; napade ga razbojnik in ga začne na vsem lepem daviti. Mi smo nekje poleg. Odgnati hočemo razbojnika zlepa; ta pa ne bodi len tudi po nas in to tako, da je očitno, da bo ubil i nas i otroka. Imamo možnost, da očuvamo i otroka i sebe, vendar pa samo tako, da ubijemo razbojnika Mislim, da bi tu presneto malo pomagalo vse razmišljanje o zlu, ko smo vendar zlo preprečevali, pa konec koncev, četudi smo pri tem napravili sami nekakšno zlo, ko smo ubili razbojnika. — Prepustimo to modrovanje o zlu sholastiki. Svet se ne odrešuje in ne odkupuje z zlimi dejanji, kakor misli in nam dopoveduje Kocbek; svet se, kolikor gre pri tem za zavestno borbo, kakor v našem primeru, odrešuje s skupnim bojem tako, da odpravlja pogoje, ki so podlaga za zlo, in ustvarja takšne pogoje, kjer bo zlo izginilo s sveta Seveda, da človek veruje v to, ne sme nositi v sebi prepričanja, da je zlo večno, da vekomaj biva v človeku, da je plod izvirnega greha, da na človeku leži večna krivda, pač pa da je zlo produkt družbenih odnosov in da vsak razred primerno svoji družbeni zavesti vrednoti zlo. Samo tako bomo razumeli, da za kapitalizem vojna ni nikako zlo, temveč golo vprašanje koristi, to je: če se splača, da pa delavski razred ima vsako agresivno osvajalno vojno za nemoralno, da pa je zanj moralna vsaka osvobodilna vojna kakor tudi revolucija. Če se danes naša država bori proti vojni in za mir na svetu, se bori proti napadalcem na tujo svobodo in samostojnost, medtem ko s simpatijami spremlja vsako osvobodilno gibanje zatiranih narodov.

Če bi Kocbek s te strani gledal na našo NOB in na revolucijo — in tako so gledali nanjo vsi naši borci — ne bi prihajal do zaključkov, da se je slovenski narod odkupljal in reševal s skupnimi zlimi dejanji in vprašanje likvidacij ne bi bilo metafizično vprašanje zla in ne bi značilo delavskega razreda in borca za narodno svobodo s kapitalističnim agresorjem.

Kocbek, ki je sodeloval v tej vojni, bi moral v sebi čutiti sproščenost, radost, da se z vsako tako borbo, kakršna je bila naša in kakršna je še danes, zmanjšuje tudi tisto zlo, ki je zanj metafizičnega značaja in ena od temeljnih prvin njegovega notranjega sveta. Potem se mu ne bi zgodilo, da bi zapisal, kakor je to storil, ko mora Damjan likvidirati izdajalca Stefana, da bi namreč ta rekel: «Moj zločin je tvoj zločin. Jaz bom ubil tvoje telo, ti pa mojo dušo». In potem ne bi zapisal za borca Toneta, da prosi izdajalca duhovnika za odvezo, in da mu reče: «Ostala ti je posvečena roka». Ker kako naj zločinec da odvezo poštenemu človeku? Razen da namreč še tako grdemu zločincu, če je maziljenec ostane roka posvečena in da je tak maziljenec kljub najtežjim zločinom vendarle več kakor nedolžen otrok! — Preneseno v življenje bi se lahko tako zgodilo: nekje živi duhovnik, ki je izdal sovražnikom neko družino; to družino so do poslednjega pobili, ko so jih vsakega posebej najbolj nečloveško mučili; recimo, da je duhovnik pomagal tudi pri mučenju, kar je vsekakor mogoče, saj o tem priča naša zgodovina Eden od te družine se je bil rešil, šel v boj tam srečal enega teh likvidatorjev svojih ljudi in ga ubil; danes pa mora iti k temu duhovniku po odvezo zato, ker je temu kljub vsem zločinom ostala posvečena roka!

To je seveda primera. Toda bistvo vsega Kocbekovega razmišljanja o zlu je v poslednji stopnji vendarle to: roka, ki je ubijala, lahko daje odvezo človeštvu ker je kljub vsej krvi, v kateri se je namakala, ostala posvečena.

Zares, nikamor drugam ne pridemo, če smo dosledni v Kocbekovi miselnosti in gremo za njegovo logiko, njegovimi nazori o zlu, kakor do tega: tisti, ki je zlo povzročil, zlo počel, pri zlu sodeloval, lahko daje odvezo človeštvu, če ima posvečeno roko. — Razume se, da taka posvečena roka lahko tudi blagoslavlja zlo, kar se je tudi dogajalo. No, naša sodišča so take zločince obsojala z njihovo posvečeno roko vred.

Naj bo Kocbek brez skrbi: napredni del človeštva z delavskim razredom na čelu ne potrebuje nikake posvečene roke za svojo odvezo, ker se bori za pravične družbene odnose, proti izkoriščanju, proti vojnam. To odvezo, kolikor je potrebna, si bo dajal sam in to s tisto roko, ki s trudom ustvarja pogoje za odpravo vsega zla s sveta in s tem ustvarja lepšo prihodnost za vse. Če naj verujemo v kakšno odvezo, potem verujmo v odvezo po teh roki, po roki delovnega ljudstva. Samo ta pot vodi v odrešenje, ne pa odveza posvečene roke izdajalca kapitana Zgurja, ali posvečena roka zločinca, ki jo je posvetila izkoriščevalska razredna družba.

To je naša etika. To je svetla, odrešujoča etika delavskega razreda in naprednega človeštva nasproti mračni etiki krščanstva; etika odrešenja človeškega rodu, ne pa njegovega pogubljenja, etika, ki ustvarja pogoje, da se odpravi izkoriščanje človeka po človeku in njegovo zatiranje, etika, ki ustvarja pogoje za človeka vredno življenje.

Čudno je, da nekaterim tako prija ona druga, mračna etika večnega strahu, večne negotovosti, etika, ki ničesar ne daje človeku na zemlji, razen hrepenenja po izgubljenem raju, in ki še človekovo smrt prepleta z grozo pred možnostjo večnega trpljenja.

(Nadaljevanje sledi)

ZADNJA POROČILA

PRIMORSKI DNEVNIK

31. JANUARJA 1952

VREME Vremenska napoved napoveduje za danes v glavnem lepo, jasno vreme. Temperatura se bo nekoliko dvignila. — V Trstu je včeraj dosegla najvišja temperatura 4.9, najnižja 1.1 stopinje.

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 14.00: Znane skladbe v originalu in karikaturi. 19.00: Ob 51. obletnici smrti G. Verdija. — **Trst II.:** 13.00: Slovenski motivi. 18.45: Slovenščina za Slovence. — **Trst I.:** 11.15: Napoletanski orkester - vodi G. Anepeta. — 21.30: Koncerti drugega programa: p.v. A. Pedrocch. **Slovenija:** 18.45: Narodne pesmi poje R. Petrovčič.

PO MOREBITNI ATOMSKI VOJNI

Nesreča brez primere

Iz letnega poročila Komisije za atomsko energijo v ameriškem Kongresu

WASHINGTON, 30. — Načrt Združenih držav o izdelovanju atomskih orožij tolče že vse rekorde in uspehi doseženi danes, bodo ovrženi že jutri z novimi iznajdbami na tem področju. Letno poročilo, predloženo danes ameriškemu kongresu v tej zvezi, obsega 211 strani in pravi med drugim:

1. velikanske tovarne za proizvodnjo atomskega orožja delajo brez prestanska in nova orožja, izdelana v zadnjem času, predstavljajo pomemben napredek v primeru z atomskimi orožji stare vrste;

2. razcepljiv material, atomski eksploziv, plutonij in uran 235 so namenjeni atomskemu orožju v mnogo večjih množinah kakor doslej in ne glede na inflacijo po mnogo nižjih cenah;

3. načrt za razširjenje produkcije, za izvedbo katerega sta namenjeni 2 milijardi dolarjev, se izvaja točno po predvidevanjih, kljub izgubi časa zaradi pičlih količin materiala in sindikalnih sporov. Nove velike atomske naprave bodo pričele obratovati v teku finančnega leta, ki se prične s 1. julijem;

4. komisija za atomsko energijo in obrambno ministrstvo sta izdelala nov načrt o razširjenju te delavnosti, ki bo zahteval okrog 5 do 6 milijard dolarjev. Poročilo o tem načrtu je bilo že predloženo komisiji;

5. znanost skuša z izrednim naporom doseči, da bi se iz atoma sprostila še večja sila, kajti energija, dosežena doslej z atomom, predstavlja le del sile, zaprte v atomskem jedru.

6. pomembni uspehi so bili doseženi pri razvoju novih jedrskih reaktorjev za proizvodnjo atomskih eksplozivov, pogonskega materiala za ladje in letala in za produkcijo sile, ki bo izkoriščana v industrijske namene;

7. v primeru atomske vojne so že najdena nova sredstva za obrambo človeka pred učinki radiacij;

8. atomska znanost je iznašla sredstva, ki bodo izboljšala poljedelstvo in znižala cene živilom;

9. med drugim pravi poročilo, da je cena atomskih eksplozivov državna tajnost in povele to, da je razcepljivi material nekajkrat dražji od zlata.

V primeru, da bi si človeštvo nekega dne zaželelo popolno atomsko uničenje, bi zadnja, ki bi ostala na svetu, bila lahko le ženska. Zaradi nepojasnjenih vzrokov vpliva namreč atomsko izžarevanje bolj škodljivo na moške nego na ženske. Japonske ženske, ki so bile izpostavljene atomskemu izžarevanju, so kasneje rodile otroke, toda razmerje moških nasproti ženskam je znatno padlo. Rastlinska semena, izpostavljena izžarevanju, so potem rodila 142 ženskih odrastkov na vsak odrastek moškega spola. Takšnim posledicam bi bila podvržena tudi druga generacija. Ena najpoznejših posledic atomske bombe bi torej bila v tem, da bi se število žensk nasproti moškim strahovito povečalo, kar bi predstavljalo za človeštvo v resnici nesreča brez vsakršne primere.

SPRAVLJIVI NAMENI OBEH STRANI V TUNIŠKEM VPRAŠANJU

Ponovno posredovanje arabskih in azijskih delegatov

PARIZ, 30. — Voditelji arabskih in azijskih delegacij, ki so se danes dopoldne sestali v palači Chaillot, so s tega sestanka poslali predsedniku glavne skupščine in Varnostnemu svetu pismo, v katerem izražajo globoko zaskrbljenost zaradi zadnjih dogodkov v Tuniziji ter upanje, da se bo položaj čimprej izboljšal. V pismu ni omenjen protest tuniške vlade na OZN niti niso postavljeni določni predlogi.

Bej je danes dopoldne sprejel francoskega generalnega rezidenta v Tunisu De Hautecoloquea. Po vesteh iz Pariza je De Hautecoloque izročil beju uradno noto francoske vlade. Ob srečanju je bil navzoč tuniški ministrski predsednik Cenik.

Poučeni krogi trdijo, da je francoski generalni rezident izročil beju predlog o mirnih pogajanjih med francosko vlado in protektoratom. Uradnega poročila o tem sestanku doslej še niso izdali, vendar kaže da imata obe stranki spravljive namene.

Odhod francoskih čet v Tunis je bil odložen in bodo tja poslane le v primeru, ako bodo to zahtevale okoliščine.

Nacionalne organizacije v Tunisu so danes pozvale tuniški narod na splošno stavko, ki naj bi se začela 1. februarja po vsej državi. Poročilo, ki so ga ob tej priliki razširile imenovane stranke, trdi, da je prišlo do te odločitve iz protesta proti «zatiranju, zlorabi in utesnitvi individualne in kolektivne svobode tuniških množic, ter zaradi nasilja in vojaških ukrepov».

Libanonski zunanji minister Charles Hellou je zvečer izjavil dopisniku agencije «France Presse», da se je Libanon pridružil arabskim in azijskim delegacijam, ki so poslale spomenico predsedniku Varnostnega sveta in glavne skupščine glede Tunizije. Dodal je: «Ta spomenica nikakor ne pomeni pritožbo na Varnostni svet, pač pa je poziv Franciji; naslovljena je državam, ki imajo dobro voljo, in jih poziva, naj ponudijo svoje dobre usluge za rešitev vprašanj, ki nastajajo v Tuniziji.

Porčnjski proces

Javni tožilec bo govoril pet dni

LUCCA, 30. — Zastopnik civilne stranke odvetnik Silvano Silvani še vedno ni zaključil z obtožbami na račun zaprtih garibaldincev. Dopoldne je vzel v pretres delavnost partizanske skupine «La Tremenda», ki je tudi spadala v garibaldinsko formacijo in ki jo je vodil Giorgio Julita (Jolly). Tudi Julito je odvetnik Silvani prištel med glavne obtožence, češ da je prav dobro poznal namene, ki jih je imel «Giacca» z ozopovci v Porčinju. Pri tem ni pozabil poudariti herojske skupine ozopovcev, ki so po njegovem predstavljali «vzdržno oviro proti slovanskim invazijskim namenom».

Sicer pa smatra Silvani kot glavnega obtoženca vsakega izmed garibaldincev, čigar primer pač v danem trenutku obravnava. O Juliti je dalje trdil, da se je poslužil laži in neverodostojnih prič pri svojem zagovoru. Očital mu je tudi, da je sodišču predložil dokument, ki ga je podpisal bivši fašist Coccolo, dokument, ki naj bi dokazal sodelovanje med ozopovci in fašisti. Poudaril je, da je bil podpis na tem dokumentu dokazano falsificiran.

Nato se je govornik lotil obtožencev Maria Fantinija (Sasso) in Giovannija Padovana (Vanni) ter že takoj v začetku oba imenoval glavna pobudnika filoslovanskega gibanja v garibaldinskih formacijah. Modestija pa je prištel med organizatorje sestankov, na katerih je bila zasnovana akcija proti ozopovcem v Porčinju. S tem je odventik Silvani zaključil s svojimi dokazovanji krivde obtožencev. Na jutrišnji razpravi bo nastopil javni tožilec, ki bo potreboval celih pet dni, da bo izčrpal obtožilno gradivo, ki ga je zbral v času zaščiševanja prič.

NOVI ANGLEŠKI TANK. Časnikar Andrew Wilson, ki je osebno preskusil novi težki britanski tank, piše o svoji poskusni vožnji:

«Skozi tri ure sem šofiral «Centuriona» po terenu, ki bi ga tanki druge svetovne vojne proglasili za neprehodnega. S hitrostjo 32 km na uro sem šofiral teh 50 ton topov, oklepov in motorjev po bojnem ozemlju, po jamah in strelskih jarkih, prav tako lahko, kot bi vozil s kako limuzino po asfaltni avtomobilski cesti. Opazoval sem topove tanka v akciji. Dobro izvežbani topničarji so zadeli na razdaljo 2.5 km 15 ciljev od 18, ki jih s prostim očesom skoraj nismo videli. Tudi pri mirnem tanku bi ta uspeh bil čudovit. «Centurion» pa je dosegel ta uspeh med vožnjo. Kako to? Ker je opremljen z novo vrsto stabilizatorja, ki obdrži top namerjen proti cilju v istem položaju ne glede na to, če se tank nagne ali zasuka. Videl sem tudi pripravo, ki v nekaj sekundah napravi gosto dimno zaveso. Ta naprava je povezana s stabilizatorjem in tako lahko posadka «Centuriona», ko je sama napadena, nameri svoje topove proti napadalcu in strelja «na slepo» skozi lastno dimno zaveso.

«Centurion» je opremljen dalje s preprostim mehanizmom, ki ga napravi v trenutku nepremočljivega, če je treba preko vode. Vsa ta oprema omogoča pri napredovanju tankov znatno znižanje topniške in pionirske pomoči. Mislim, da predstavlja «Centurion» med konvencionalnim orožjem mogočno jamstvo proti novi vojni».

KINO

V TRSTU

Rossetti. 16.00: «Tomahavk, bojna sekira», V. Heflin.
Excelsior. 16.00: «Eroica», film o življenju L. v. Beethovna.
Nazionale. 16.00: «Ana», Silvana Mangano, Ralf Vallone.
Fenice. 16.30: «Tropa nedolžnih», Denis Okeefe.
Filodrammatico. 15.30: «Mesto na soncu», E. Taylor.
Arcobaleno. 15.30: «Bil je on, da, da!», W. Chiari.
Astra Rojan. 16.30: «Trdnjava se preda», D. Lamour in Hutton.
Alabarda. 15.00: «Potujoči oblaki», V. Johnson, J. Allyson.
Armonia. 15.15: «Zlato listje», G. Cooper.
Ariston. 16.00: «Praznik ljubezni», J. Crain.
Aurora. 16.: «Rodolfo Valentino», Garibaldi. 15.15: «Dakotski sulčarji», Red Cameron.
Ideale. 16.00: «Maščevalka», F. Domergue.
Impero. 16.00: «Skandal njegovega življenja», R. Russell.
Italia. 16.00: «Ne bodite žalostni zaradi mene», M. Sullivan.
Kino ob morju. 16.00: «Filomena Marturano», E. De Filippo.
Moderno. 16.00: «Zaton ljubezni», Myrna Loy.
Savona. 15.00: «Dunajska dekleta», W. Forts.
Viale. 16.00: «Tolpa», R. Mitchum.
Vittorio Veneto. 16.00: «Okno preteklosti», J. M. Donald.
Azzurro. 16.00: «Strah teče v žilah», B. Stanwick.
Belvedere. 16.00: «Gozdni požar», L. Young.
Marconi. 16.00: «Uporniki Sing Singa», T. Mitchel.
Massimo. 16.00: «Molčeči Smith», A. Ladd.
Novo cine. 15.00: «Dvoboj na soncu», J. Jones in G. Peck.
Odeon. 16.00: «Žena iz Tangerja», A. Bergens.
Radio. 16.00: «Artagnanov sin», G. Canale in C. Ninchi.
Bittoria. 16.00: «Veliki praporščak», J. Barrault.
Venezia. 16.00: «Rdeče pečine», G. Montgomery.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

ČETRTEK, 31. januarja 1952

7.00, 13.30, 19.30 in 23.05 Poročila. 7.15 Jutranja glasba. 14.00 Znane skladbe v originalu in karikaturi. 14.20 Od včeraj do danes. 14.35 Vedre melodije. 18.00 15' tangov. 19.00 Ob 51. obletnici smrti G. Verdija. 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.

7.15 Poročila. 7.30 Jutranja glasba. 11.30 Lahka glasba. 12.00 Novi svet. 12.10 Za vsakega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Slovenski motivi. 13.20 Veseli ritmi. 13.30 Popoldanski koncert. 14.00 Poročila. 17.30 Plesna glasba. 18.00 Glas Amerike. 18.15 Glasbeno predavanje. 18.45 Slovenščine za Slovence. 19.20 Operne uverture in fantazije. 19.45 Poročila. 20.00 Pestra glasba. 20.30 Okno v svet. 20.45 Lahka glasba. 21.00 Radijski oder — Nikolič: Za svetlo življenje, igra v 3 delj; nato priljubljene melodije. 23.00 Valčki in tangi. 23.15 Poročila. 23.32 Večerne melodije.

TRST I.

7.45 Jutranja glasba. 8.15 Glas Amerike. 11.15 Napoletanski orkester — vodi Giuseppe Anepeta. 11.45 Veseli ritmi. 12.15 Operna glasba. 14.15 «Kinematografska kronika» in «Razstava umetnosti». 14.45 Gledališke novosti; za tem pregled britanskega tiska. 17.30 Spored BBC. 18.00 Glasbena ura. 19.50 Kratke športne vesti. 23.00 Na dan z avtorjem. 21.30 Koncerti drugega programa — vodi Antonio Pedrocch. 22.45 Orkester vodi Argelini. 23.25 Nočni harlem.

SLOVENIJA

12.00 Slovenske orkestralne skladbe. 12.30 Poročila. 12.40 Zabavna glasba. 13.10 Simfonične pesnitve. 14.00 Dr. Mirko Rupel: Jezikovni pogovori (ponovitev). 19.40 Zabavna glasba. 20.15 Pojeta sopranistka Renata Tebaldi in tenorist Aureliano Pertile. 21.00 Žene v življenju velikih umetnikov: Franz Liszt in princesa Wittgestein. 22.00 Poročila. 22.20 Igra Študentski plesni sekstet.

ŠPORTNI DNEVNIK

Z vseh vetrov

O Maroški nogometaš je dobil leto prepovedi igranja, ker je obrcal nasprotnika. Revež je bil presenečen nad kaznijo, saj je bil v svoji preprostosti prepričan, da ne more dobiti več kot 15 dni kazni. V tej svoji sigurnosti je celo pljunil na sodnika, ko je zapuščal igrišče.

O Se ena o igralčevih brcah: dva holandska brata sta igrala v istem moštvu. V odmoru sta počakala sodnika; prvi brat ga je brcnil v nespoštljivi del telesa, drugi brat pa je sodnika udaril v obraz. Brca ni naredila posebne škode, udarec pa je razbil zob. Sodišče je kaznovalo prvega s 25 florinti, drugega s 40. Federacija je prvega kaznovala s tremi leti neigranja, drugega pa do konca njegovih dni. Morala: uporabljajte noge, namesto rok.

O Tekmovanje za jug. državno prvenstvo v hokeju na ledu sicer še ni končano, vendar si je Partizan z zmagami nad vsemi svojimi nasprotniki zagotovil prvo mesto. V prvem srečanju je premagal Mladost z 9:2, potem Ljubljano s 5:1, končno pa Zagreb z 9:1. Naslov državnega prvaka za letošnje leto si je torej ponovno priboril Partizan.

O «Narodni šport» je v vrsti pregledov najboljših nogometašev Jugoslavije objavil ranglisto levih branilcev: 1.-2. Ratko Čolić in Tomislav Crnković 3. Ivan Ožegović, 4. Nikola Račić, 5. Milan Zekonić, 6. Ivo Mrčić, 7. Safet Alajbegović, 8. Ivan Zvekancović 9. Dušan Stanković, 10. Svetislav Petrović.

LONDON, 30. — Statistike zadnjih dni kažejo, da so Angleži izgubili zanimanje za športne stave zlasti za pasje dirke. Pri teh se je znižalo število stavljenih šterlingov kar za 2 milijona.

JUTRI SE ZAČNE ZASEDANJE PLENUMA NOGOMETNE ZVEZE JUGOSLAVIJE POD GESLOM

Spraviti nogomet zopet na amaterske osnove

Nogometno moštvo katere koli evropske lige v današnjih časih le težka ostane na amaterski osnovi. In ko ugotavljamo, da v neki državi poklicnih nogometašev ne poznajo, pomeni le, da jih oficielno ne priznajo, pa nič drugega. Da bi igralec, ki nastopi vsako drugo nedeljo na tujem igrišču (razen seveda, če je nasprotnik iz istega mesta) in večkrat letletno na dolge turneje in bil no odide na dolge turneje, bil obenem tudi uslužbenec, delavec ali opravljal kateri koli drug poklic, je seveda gola iluzija. V Švedski so svoječasno rešili ta problem s tem, da so n. pr. skoraj vse moštvo zaposlili med gasilci, katerih bistveni del poklica je telesna gibčnost, spretnost, ki se jo pridobi z nogometom. Seveda bi lahko pogorel včasih ves Stockholm in še kaj povrh, a Nordahla in tovarišev ne bi bilo zraven, ker so igrali nogomet, čeprav so bili plačani za gašenje.

Torej: «špricali» so gašenje.

Z enakim problemom so se začeli ukvarjati v Jugoslaviji. Kot so pravilno ugotovili v listih nekateri pisci, je tudi v Jugoslaviji nogometni klub praktično podjetje, ki izplačuje igralcem zamujene dneve. To velja predvsem za društva prve zvezne lige, ki pa so že povlekla v vrtinec kolege iz druge lige, pa tudi klube republiških lig.

Vodilne enajstorice imajo seveda prednost. Igralci manjših provincialnih klubov hrepenijo po dolgih turnejah, večji popularnosti in podobnih stvareh; pa tudi društva se zanimajo za mlade talente. Iz takega medsebojnega snubljenja nujno pride do pogostih prehodov. Kdo pa more zameriti mlademu igralcu, ko pravi, da mu večji klub nudi večjo možnost razvoja?

Izhod? Videli bomo, kakšno pot bo ubral plenum Nogometne zveze Jugoslavije, ki bo začel s svojim delom jutri v Beogradu. Centralno vprašanje, okrog katerega se bo vrtela diskusija, bo prav gotovo reorganizacija tekmovanja zveznih in republiških lig.

Jugoslovanski tisk prinaša izjave in mnenja posameznih zvez in nogometnih delavcev, od katerih vsakdo vnaša svoje ideje. Začel je L. Martinović 15. januarja v «Borbi», potem pa so se vneli za vprašanje zlasti v Sloveniji. «Ljubljanski poročevalec» je posvetil problemu že več člankov, od katerih najradikalnejši predlagajo celo ukinitev prve zvezne lige, češ, začnimo pri vrhu. Večina pa je za ukinitev samo druge zvezne lige, razen v primeru, da najdejo v njej mesto tudi zastopniki nogometno zaostalih republik.

V Hrvatski so v zvezi z geslom: «Nazaj v amaterstvo» razpustili republiško ligo in ustanovili podzveze v Zagrebu, na Reki, v Splitu in Osjeku. Potovanja enajstoric se bodo tako skrajšala, da ne bo dan na dan visel nad glavo strah bankrota.

Sestanek plenuma bo lahko zboljšal stanje, spravil na pravo pot široke nogometne mase, težko pa bo kaj opravil z vrhovi. To pa je sploh večni problem vsega športa: lahko amater dandanes ob svojem normalnem in neprekinjenem delu doseže vrhunski razred? Mnogi strokovnjaki pravijo, da to ni mogoče. Marcel Hansenne, veliki francoski tekač, danes ugledni urednik lahkoatletske rubrike lista «L'Equipe», pravi pesimistično: «Morda ta vetrič (amaterstva, op. ur.) ne bo več stresal skromne lovorjeve krone na glavah zmagovalcev. S stadionov ga bo odpravil enkrat za vselej po letošnjih olimpijskih igrah tako imenovani šport za gledalce — plačano gledališče. Bojim se, da bo čez nekaj časa ostala na igriščih le še peščica atletov, plavalcev, zadnjih zastopnikov brezplačnih naporov.»

Mislimo, da še ni tako tragično, vendar te besede niso brez podlage.

Za Helsinki

prijavljenih 57 držav

HELSINKI, 30. — 57 držav je prijavilo svoje tekmovalce za olimpijske igre. Zadnje so se vpisale države ljudskih demokracij, vse istočasno. Madžarska bo poslala prijavo čez nekaj dni. Važne države, ki še niso poslale prijav: Kitajska, Venezuela, Kolumbija, Afganistan, Bolivija, Koreja, Libanon in Sirija.

REVOLUCIONARNO PISMO MARŠALA MONTGOMERYJA:

Na olimpijske igre tudi profesionalce

Saj ti že nastopajo preoblečeni v amaterje - Sovjetski atleti so državni uradniki

LONDON, 30. — Olimpijske igre bi morale biti dostopne tudi profesionalcem, pravi maršal Montgomery v pismu «Timesu».

Ko omenja razprtije v mednarodnem olimpijskem odboru, ali naj pustijo k igram tudi Sovjetsko zvezo in satelite, Montgomery poudarja: «V vzhodnih deželah je vsak odrasel človek državni uradnik.

Maršal, ki je poslal pismo v funkciji predsednika kluba «Kandahar», pravi, «da je pravo diletantstvo odvisno od svobodnega tiska, ki lahko razglasi škandale, in od pravice, da lahko protestiraš proti nepravilnostim. V Rusiji ni ne enega ne drugega.»

Montgomery dodaja, da je vprašanje okusa, ali naj bodo igre samo za diletante ali ne: «da so prenehale biti (amaterske) je dejstvo. Ne moremo tekmovati pri dveh različnih amaterstvih, vzhodnem in zapadnem. Mislim, da so naredili prav, ko so pripustili Sovjetsko zvezo na olimpiado. Ne smemo zanemariti nobenega koraka, ki bi lahko dovedel do zbližanja zapada in vzhoda. Iz tega sklepa bi moral mednarodni odbor sedaj izvajati logične zaključke in pripustiti na olimpijske igre tudi profesionalce. To tudi zaradi tega, ker se vedno najde način, da nastopijo preoblečeni profesionalci v tekmah, ki izzovejo veliko zanimanje in je v igri nacionalni prestiž.»

Montgomery zaključuje: «Olimpijski komite je že usmeril korake v pravo smer, ko je dopustil nastop smučarskim učiteljem. Bilo bi absurdno, da bi izključili iz iger smučarske učitelje in pustili nastop plačanim mojstrom športa ZSSR.»

Odložena tekma lige A

Pro Patria - Atalanta 1-1

BUSTO ARSIZIO, 30. — Pro Patria in Atalanta sta igrali neodločeno 1-1 odloženo tekmo lige A. Gola sta dala: v 11. minuti Goldaniga, v 44. min. La Rosa. Rezultat realen. Na tribuni med gledalci je bil tudi Meazza. Postavi moštev:

Pro Patria: Uboldi, Travia, Donati, Orzan, Fossati, Martini, Hofling, Santos, La Rosa, Guarnieri, Turbeky.

Atalanta: Albani, Rota, Garibaldi, Hansen, Cadè, Angeleri, Brugola, Santagostino, Jeppson, Soerensen, Goldaniga.

UMETNO DRSANJE

Jugoslavija

na evropskem prvenstvu

DUNAJ, 30. — Na evropsko prvenstvo v umetnem drsanju se je prijavila tudi Jugoslavija.

Tekmam bo prisostvoval tudi svetovni prvak Dick Button in je zelo verjetno, da bo ameriški as nastopil izven konkurence.

JESUS HERNANDEZ O VLOGI ZSSR V ŠPANSKI DRŽAVLJANSKI VOJNI 4.

MOSKVA ŽRTVUJE ŠPANSKO REPUBLIKO

S takim ravnanjem je sila partije postala na frontah «močnejša» za nekoliko tisoč članov, toda partija je, prav tako kot v zaledju, razbila enotnost, zasejala razdor in povečala trenja med vojaškimi enotami različnih političnih prepričanj. To je bil praktični rezultat politike, ki so nam jo vsilili in ki smo jo mi topoglavo izvajali.

Navedel vam bom primer, ki je za mene osebno pomenil droben žarek svetlobe v temni noči vere in slepega zaupanja Moskvi.

V enem izmed najtežjih trenutkov naše vojne, po borbi za Teruel in umiku iz tega mesta, je bil poklican v Moskvo član našega Politbiroja. Ta tovariš se je čez nekaj dni vrnil z obvestilom, da so v Moskvi sklenili, naj mi komunisti odtegnemo naše sodelovanje z vlado in umaknemo svoje ministre iz vlade dr. Negrina. Umik iz vlade bi v tem času pomenil zavestno izzivanje dokončne katastrofe. Negrin in vlada sta mogla nadaljevati svojo politiko odpora samo s pomočjo KP Španije in Združene socialistične stranke Katalonije. Zapustiti sodelovanje z vlado, bi pomenilo izročiti vlado, deželo in vodstvo vojne v roke kapitulantov.

V vsem tem bi bilo za komuniste najteže, kako naj na zadovoljiv način razložijo ljudstvu, zakaj prekinjajo sodelovanje in umikajo svoje predstavnike iz vlade, kateri smo prav mi dali ime «vlada odpora». Ker so od nas zahtevali, naj prekinemo sodelovanje komunistov z vlado, dopušča ta sklep eno samo razlago: KP Španije zapušča borbo.

Ker je imel ta «nasvet» očitno defetistične lastnosti, sva se dva člana Politbiroja, prav ona dva, ki sta danes izven kominformovske partije, kljub takratnemu zaupanju v Moskvo, odločno uprla temu «nasvetu».

Togliatti, Stepanova in Codovilla, trije glavni svetovalci — o katerih sta prva dva bila sivi eminenci in inspiratorja Jose Diaza, tretji pa La Passionarie, so nam prikazovali, mednarodni položaj v tako črni luči, da se je zdelo, da bo nujno prišlo do vojne in do napada sil osi na omahujoče demokracije. Tak položaj da zahteva žrtve od nas, da bi se preprečila katastrofa, predvsem pa morebitni napad na ZSSR, do katerega bi prišlo z izgovorom komunistične nevarnosti v Španiji in vpliva, ki so ga pri nas imeli komunisti v republikanski vladi in armadi. Priznati moram, da sem spričo takih argumentov, morda prvič, razumel, da smo zločinsko žrtvovali interese svojega ljudstva za interese ZSSR in morda prav tako prvič začel jasno razumevati, da vojna v Španiji za ZSSR ni pomenila nič drugega kot kmeta na šahovski deski njene mednarodne igre.

V razpoklinah zlomljene vere so se skrivali najmračnejši sumi: mar je mogoče, da ZSSR, da Stalin žrtvuje vse naše ljudstvo za svoje državne interese? Če hoče ZSSR živeti, zakaj dela to na račun smrti drugih narodov, ki se kot naš junaško bore v obrambi svojega življenja in svoje svobode. Mar ne bi bil za varnost ZSSR boljši obstoj dežel z režimi, ki bi bili po svoji družbeni in politični ureditvi podobni njenemu in ki bi bili tudi na mednarodnem polju solidarni z rusko revolucijo? Zakaj torej ovirati našo borbo, ji jemati borbena sredstva in nas siliti, da vselej hodimo po poti sovjetskih interesov, pri čemer naj bi pozabili, da imamo mi Španci predvsem to poslanstvo, da skrbimo za naše lastne interese, za interese Španije?

Toda med vsemi temi vprašanji je imelo največ teže neko drugo, odločilno: če so naši razlogi za nadaljevanje vojne, ko smo jo na bojnem polju že izgubili, sloneli na onem stalnem slabšanju mednarodnega položaja, ki je vsakega trenutka utegnilo pripeljati do spopada med demokratičnimi in fašističnimi silami — v tem položaju pa demokratične sile ne bi mogle biti zainteresirane, da bi nad Iberskim polotokom gospodoval zaveznik Hitlerja in Mussolinija, in bi torej logično pomagale Španski republiki zrušiti Franka — če je torej bila prava resnica naše politike odpora taka, zakaj nas hoče ZSSR prisiliti, naj onemogočimo prihod tega mednarodnega trenutka, od katerega je odvisno življenje našega ljudstva?

Kakšen cilj ima naša politika odpora, če ji mi ne damo perspektive ali če ji celo mi sami odrekamo perspektivo? Umreti kot prebivalci Numancije, rešiti čast — to je zelo romantično in častivredno, toda mi hočemo nekaj več, hočemo življenje, hočemo svobodo, hočemo neodvisno Španijo.

Izkušnja nas je kasneje prepričala, da politika ZSSR ni bila samo v opoziciji z interesi španskega ljudstva, temveč da je tem interesom nasprotovala.

Kot posledica te diskusije v Politbiroju KP Španije sta se že izoblikovali dve tendenci: nadaljevati z brezpogojnim služenjskim pokoravanjem politiki ZSSR ali nacionalno osamosvajati komunistično gibanje v Španiji. Ti dve tendenci sta se sčasoma izostrili in nujno privedli do spopada. Prva politična borba med temi dvema političnima ciljema se je končala v korist nas, ki nismo hoteli prekiniti sodelovanja z vlado dr. Negrina. Kljub vsem nevarnostim za ZSSR, stvarnim in namišljenim, je bil «nasvet» iz Moskve razbit — kar je neobičajno — v Politbiroju, ki si ni upal naprtiti krivde za razdor v vodstvu partije, ki bi ga oni, ki so drugače mislili, vsekakor izzvali.

Umik prostovoljcev iz mednarodnih brigad, vprašanje, ki je ustvarjalo obsedenost v določenih demokratičnih krogih Londona in Pariza, je našel nerazumljivega zagovornika — Moskvo. ZSSR je, kot vedno zaradi svojih posebnih interesov, v trenutkih, ki so bili za republiko najbolj kritični, ko so nam bili ljudje iz mednarodnih brigad najbolj potrebni, razvila zastavo umika teh brigad in nas obenem prepričevala, da bo ona poskrbela za to, da bo prišlo do recipročnosti, to je, da se bodo Hitlerjeve in Mussolinijeve čete umaknile iz Francove cone. Mislim, da vam ni potreba posebej pojasnjevati, da niso bile te sovjetske obljube naši partiji in naši republikanski vladi nič drugega kot običajna prevara. Sovjetska vlada je molčala kot grob, ko so tuje fašistične čete še vedno ostale pri Francu.

Zanimivo bi bilo vedeti, kaj je ZSSR nameravala z umikom prostovoljcev iz mednarodnih brigad. Ta umik je pomenil — in to je bilo jasno tudi Moskvi — zožitev že tako zmanjšanih možnosti za odpor. Po mojem mnenju je ZSSR želela, da borba španskega ljudstva čimprej preneha.

Tako smo prišli v zadnje mesece leta 1938. ZSSR je špansko vprašanje že dovolj izkoristila in ga kvotirala na političnih borzah zunanjih ministrstev. Šlo je samo za to, da se reši nadlege. Nekolko mesecev kasneje, marca 1938, je ZSSR istočasno z junto polkovnika Cassada, ki se je uprl v Madridu, dokončno zadala smrtni udarec uporu in borbi španskega ljudstva.

Nato je Hernadez omenil stopnjoči se proces izoliranja KP Španije, ki je kljub temu, da je imela ogromno vojaško silo, bila politično omejena v svoji akciji zaradi stalne in rastoče opozicije vseh delavskih in demokratičnih sil - od anarhistov do republikancev. Možnost, da iz vlade vpliva na Negrinovo politiko, se je prav tako zmanjšala in skoraj izginila. Partija ni mogla preprečiti omahljive politike vlade, ker bi vsak močnejši pritisk nanjo mogel povzročiti padec dr. Negrina. KP Španije pa je takrat manj kot kdaj koli prej mogla misliti na prevzem oblasti, ker ni imela izven svojih vrst niti ene politične sile, ki bi ji mogla zaupati odgovornost, da vodi vlado. KPS je bila velikan z zvezanimi rokami. Njena politika, slaba ali dobra, ni bila več njena lastna politika, temveč refleks politike dr. Negrina. Partija se je iz vlade ne sile spremenila v silo, ki so jo vodili drugi. To je bil logični rezultat napačno orientirane politike, ki jo je dirigirala Moskva.

«V takih političnih pogojih je nadaljeval Hernandez, je prišlo do padca Katalonije. Vse možnosti za nadaljnjo borbo so se omejile na osrednjo in južno cono Španije, v kateri je republika še vedno imela približno milijon oboroženih ljudi.

Ta položaj je podpiral malodušnost, posebno pa še defetistično delovanje vseh kapitulantov, ki so zahtevali konec odpora. To je bil trenutek, ko je bilo treba nastopiti z maksimalno energijo, da bi se borba nadaljevala.

(Nadaljevanje sledi)

Glavni urednik BRANKO BABIC — Odg. urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO ULICA MONTECCHI št. 6, III nad. — Telefon štev. 93-802 in 94 638 — Poštni predal 502 — UPRAVA ULICA SV. FRANCISKA št. 20 — Telefonska št. 73-38 — OGLASI: od 8.30 12 in od 15 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm. širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tržaški tiskarski zavod Podruž. Gorica Ul. S. Pellico 1-II. Tel. 11-32 Koper, Ul. Battisti 301a-I Tel. 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Cona B: izvod 6, mesečno 150 din. FLRJ: izvod 6, mesečno 130 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU. Založništvo tržaškega tiska. Trst 11.5374 — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 tel 20-09 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska DZOZ TRST.